

4^o Diff. 3773(6)

Q. D. O. M. B. V.
CRVCENACVM PALATINVM

CVM IPSIVS
ARCHISATRAPIA ILLVSTRATVM.

H V I V S P A R T E M V.
EXHIBET,
PARITERQVE
ILLVSTRES, AMPLISSIMOS MAXIMEQVE
VENERANDOS
LYCEI NOSTRI PROCERES,

NEC NON
CETEROS GENEROSOS, AMPLISSIMOS,
PLVRIMVM REVERENDOS, ATQVE INGENVOS
INGENVARVM ARTIVM FAVTORES CVLTORESQVE

AD
ACTVMORATORIO-PROMOTORIVM
IN MAIORE NOSTRO AVDITORIO
INTER MVSICAS SYMPHONIAS PVBLICE CELEBRANDVM,
OFFICIOSISSIME

INVITAT
IOANNES HENRICVS ANDREAE,

V. D. M. & GYM. HEIDELBERG. REFORM. RECTOR.

A. D. XXV. Sept. an. MDCCLXXXII. Hora secunda pomeridiana.

TYPSIS Joannis Baptistae WIESEN, Vniversitatis Typographi.



S.) Modo laudatum *Trithemium* excipit famosissimus iste *Ioannes Faustus*, a superiori w) cautissime discernendus, qui germanice vulgo vocatur *der Schwarzkünstler*. Hunc aliquamdiu scholae *Crucenacensis* fuisse Rectorem, infra videbimus x). Erroris sunt omnino arguendi, qui *Ioannem* huncce *Faustum* alio nomine *Ioannem Teutonicum* adpellari existimant; quippe quem arte prodigiosa pariter inclaruisse novimus. Sed vero *Teutonicus* iste, patre Presbytero quodam natus, ad Halberstadiensem evectus fuit Canonicatum, adeoque nihil adfinitatis, quod cum *Fausto* intercedat, præ se ferre potest y). Deinde verum *Fausti* nostri nomen erat *Georgius Sabellicus*, prouti loco suo pluribus. Historiam ipsius intricatissimam esse variisque fabulis refertissimam, inficias ibit nemo, qui sagacissime rem oderatur. Nos ea, quae in citanda *Neumanni* dissertatione invenimus, breviter excerpturi sumus, tum vero nostra subiuncturi. De ipso præstigiatore variæ sunt scriptorum opiniones. Prius autem, quam ceterorum seriem nectamus, liber de *vita factisque Fausti* primum sibi locum vindicat; qui vernaculo sermone quondam conscriptus, vel potius compilatus est a quodam obscurissimi nominis auctore z).

In

w) De quo supra lit. G. pag. 225.

x) Conf. *Io. Gottl. Wilb. Dunkel* in den histor. crit. Nachr. von verstorbenen Gelehrten Vol. II. p. 636. num. 1836.

y) Vid. *Wolfius* in lect. memorab. T. II. p. 434.

z) Nimirum *Georg. Rudolpho Widemanno*; cuius scripti, editione sæpius iterata, iteratæ pariter, magis magisque auctæ sunt fabulæ. Hunc *Widemannum* sub initium seculi XVI. vixisse, docet *Crusius* in annal. Suev. P. III. p. 369; ubi, commemoratis quibusdam eius scriptis, quæ tamen bello rusticano perierint, fatetur, sese multas de magia rela-



In magna vero scriptorum penuria neminem *Ioanne Manlio* priorem facile deprehendemus; qui cum ex relationibus saltem, doctorumque virorum colloquiis *collectanea* sua se confecisse testetur, non nullius illa erroris arguuntur. Quod si tamen ex ramentis aurum colligatur, quædam procul dubio occurrent, quibus aliquam præsentis rei lucem accensum iri confidimus. *Faustum* igitur, *Scholasticum Cracoviensem* a) vocat, & *Kundlinga* b), quod exiguum Sueviae oppidum est, oriundum. Audiatur ipse hæc edisserens: *Novi quendam nomine Faustum de Kundling: quod est parvum oppidum patriae meae vicinum; hic cum esset scholasticus Cracoviensis, ibi magiam didicerat, sicut ibi olim fuit eius magnus usus, & ibidem fuerunt publicæ eiusdem artis professiones c).* Ergo quoque cognitus *Manlio* videtur fuisse hic magus, & conterranei civisque loco habitus. Neque aliter eius facinora recenset, ac si illa aetate essent perpetrata. *Vagabatur, pergit, passim, dicebat arcana multa: Venetiis cum vellet ostendere spectaculum, dixit, se volaturum in coelum: Diabolus igitur subvexit eum, & afflixit adeo, ut allisus humi pene exanimatus esset, sed tamen non est mortuus.* Quam narrationem in *historia vitae* non reperimus, ut vel hinc illius compilator naevi alicuius argui queat. Ceterum non hic locorum, sed
in

relationes ex eodem percepisse. Ceterum exstat liber, ac medio sec. XVII. D. *Pfizeri* cura, Norimbergæ ingenti monitorum moralium cumulo refertus prodiit: cui quidem editioni aliquam auctoritatis speciem facit, quod ad ipsum autographum provocatur; *Plazii* quoque Theologi, qui tractatu de *Specâtris & lemuribus* olim inclaruit, nomen præfigitur.

a) Forſitan *Crucenacensem*.

b) Hodie *Knitlinga*, oppidulum inter Brettam Palatinam & Maulbronnâ Würtembergensem situm.

c) In *collectan.* Basil. editis an. 1600. p. 38.



in pago quodam Ducatus Wittenbergensis exstinctum commemorat; ipsam autem urbem Wittenbergam semel invisisse, non abnuitt; *Hic Faustus*, inquit, *in hoc oppido Wittenberga evasit, cum optimus Princeps Dux Iohannes dedisset mandata de illo capiendo &c.*

Iam paucis exponemus, quae *Andreas Hondorfius*, seculi decimi sexti ecclesiastes, memoriae reliquit; cuius tamen, in colligendis historiis, utrum pietatis maior cura fuerit, an vero veritatis, incertum merito relinquimus. Antiquitate saltem cum priori ceterisque certat, quia iam anno LXXV dicti modo sec. XVI. lucem publicam vidit ipsius *Promptuarium Exemplorum*; in quo *Manlii* secutus sententiam, *Faustum*, ait, Wittenbergam se contulisse, sed tamen Principis edicto, de vinculis ipsi iniiciendis promulgato, rursus evasisse. Et sic sibi consuluisse dicitur praestigiator d).

Ad *Ioannem Wierum* transeo; quippe qui, quum *Henr. Cornelio Agrippae* a *Nettesheim*, homini magicis superstitionibus infami, operam in pueritia navasset, adeo erga praecceptorem optime de se meritum gratus exstitit, ut opus illud, quod diu post *Agrippae* mortem de praestigiosae huius scientiae vanitate luculentum edidit, ea occasione publicavisse credatur e). Equidem a quibusdam huius criminis aperte accusatur, &, si *Crespeto* f) credimus, ob magiae crimen poenam mortis incurrisse perhibetur. Interim non desunt apologiae, quibus defenditur, exstantque non clara tantum doctrinae ipsius testimonia, sed virorum quoque doctorum, *Caroli Galli Theologi*, pariter & *Bartholi Richii*

K k 2

iu-

d) In eius *Promptuario* exempl. ad *Præc. II.* p. 167.

e) Quod *Thuani* pene verbis refero, qui verbosam ipsi dicam scribit lib. XCI. hist. ad annum 1588.

f) In discursu III. de *Satanæ odio*.



iurisconfulti, aliorumque non contemnenda iudicia, quibus merito adsentimur g). De *Fausto*, cuius gratia hic adducitur *Wierus*, non tam artes magicas refert, quam imposturas; existimatque, quod inani iactantia & pollicitationibus non nihil effecerit, fallendi ceteroquin atque imponendi maxime peritus. Ceterum, quam alii reticent, ipsammet epocham quoque figere ausus est *Wierus*, aetatemque designare, qua vixisse nauci homuncio narratur. *Ioannes Faustus*, inquit, ex *Kundling*, oppidulo, oriundus, *Cracoviae* magiam, ubi olim docebatur palam, didicit, eamque paucis annis ante quadragesimum supra sesquimillesimum cum multorum admiratione mendaciis & fraude multifaria in diversis Germaniae locis exercuit.

Neque dissimile symbolum adponit *Conradus Gesnerus* h). Is nimirum in *Onomastico* suo huncce *Faustum* in censu vagantium Scholasticorum habet, similemque facit *Paracelso* aliisque id genus necromantis. Sed quemadmodum de *Paracelso*, quem spiritus familiaris insimulant, doctissimi quique dubitaverunt; ita ingens omnino est postulatum, an magus hic impostoribus istis ac nugivendis adnumerari queat? quippe qui non tam commercio cum Satana inito, quam fallaciis & benefica, uti adpellitant, magia utebantur i). Hic vero artibus prorsus illicitis animum adplicuisse perhibetur.

Insuper hac serie non excludendum esse censeo *Philippum Camerarium*, maximae doctrinae auctorem, quam tamen non aequae solidam atque curiosam in *heris succisivis* exhibuit. Quod ad *Fausti* historiam spectat, eadem prorsus cum *Manlio*
ce-

g) Lege epistolas *Wieri* tract. suo adnexas p. m. 687 & 690.

h) Quem Polyhistorum ac Medicum insignem stupendaeque virum eruditionis declarat *Chilinus* in theatro litt. vol. I. p. 40.

i) Prouti cel. *Thomasius* probavit in disp. de vagab. scholast. §. 28. seqq.



ceterisque oberrat chorda; variisque abreptus vulgi relationibus, neminem ex plebe ait reperiri, qui non aliquod artis *Faustinae* documentum commemorare possit. Omnia, quae de obitu *Fausti* adfert, ex *Wiero* depromsit, unico saltim specimine praestigiarum addito; quod, dum omisit *Historia vitae*, brevissimis nunc verbis repetemus. Nimirum, cum apud quosdam divertisset *Faustus*, ab eo petierunt, ut aliquod artis suae specimen ostenderet; quod cum diu recusavisset, tandem, importunitate sodalitii commotus, promisit, sese praestitutum, quodcumque expeterent. Vnanimi proinde consensu flagitarunt, vitem uvis praegnantem ut in mensa repraesentaret. Adsensit *Faustus* & serio pollicitus est, iamiam easdem conspectum iri, sed tamen hac conditione, ut omnes altissimo expectarent silentio, donec illos iuberet uvas decerpere. Singuli, se legi obtemperaturos, promittunt. Mox infamis artifex ebriae huic turbae ludibriis suis ita oculos sensusque praestrinxit, ut illis tot uvae adparerent, quot ipsorum adessent. Rei itaque novitate cupidi, sumtis suis cultellis, expectabant, ut eos mandaret rescindere uvas; sed vero, cum aliquamdiu suspensos in vanissimo errore tenuisset *Faustus*, evanescunt vites atque in fenum abeunt. Illi, nebula magica iam discussa, visi sunt singuli suum quisque tenere nasum, adposito cultello iamiam pro uva secandum. Quod si quis immemor praecepti aut contemtor, iniussus uvas secare voluisset, se ipsum naso mutilasset k).

K k 3

Prae-

k) Vid. *Camerarius* horis succis. cent. I. p. 314; quam narrationem in diebus, quos vocat, *canicularibus* denuo repetit *Simon Maiolus* Tom. II. coll. 3. p. 602. Sed cum priini saltem tomi auctor habeatur *Maiolus*, adlegandus erat potiori iure *Georg. Draudius*, cui cura reliquorum adscribitur. *Drexelius* etiam hanc commemorationem ceu fide non indignam collectaneis suis inseruit, litterisque demum consecravit in *Aurifodina* P. II. cap. 8.



Praeterea *Martinus Delrio*, fidissimus rerum magicarum commentator, *Faustum* hunc & *Agrippam* veluti socios in medium producit; relationibus autem edoctus. Sic refert fama, inquit l), *Faustum* & *Agrippam*; cum iter facerent, solitos nummos ad oculum sinceros in diversoriis numerare, quos qui receperant, post pauculos dies cornuum frustra vel scruta vilissima reperiiebant. Quod si ita est, miror equidem, nec in quoquam vitae *Agrippinae* scriptore, nec in epistolis, quas de vario argumento scripsit, vel minimum huiusce rei vestigium conspici. Parem profecto, si *Wieri* annos numeramus, aetatem uterque habuisse videntur; nec desunt, qui *Agrippam* ex *Fausto* quasdam artes magicas didicisse existimant. Verum enim vero nodus hicce eo usque Gordius erit, donec gladium cuiusdam *Alexandri* experiatur.

At enim, qui tam infami omnium sermone increbuit, quemdam tamen habuit famae suae defensorem. Quidam namque historicus m), aliquam *Fausti* artem recitans, nequam huncce hominem adpellat *probum piumque filium*. Id quod sive ex animi sententia pronuntiet, sive κατ' ἀντίφρασιν intelligat, certe risu est dignissimum. Dicti vero historici libros multae labis insimularem, nisi clarissimum simul nomen *Matthaei Dresseri*, insignis historici, laederetur; ex cuius recensione miror illos libros tam incaute temereque prodiisse.

Maximi quondam nominis Philologus & Medicus *Parisinus* n), apologiam illorum suscepit, qui magicæ artis suspicione fuerunt infames. Sic o) egregia quaedam monita prae-

l) *Delrio* in disq. mag. lib. II. quæst. 11.

m) Nempe *Meigerus* in Nucleo Historico lib. VII. cap. 18.

n) Nimirum *Gabriel Naudæus* in singulari quodam tract. an. 1625. edito, speciatim cap. 1.

o) Idem cap. 1.



praemisit, docuitque, scriptoribus promiscue fidem non esse tribuendam, cum magni saepe Politici & admiranda quorundam ingenia, ac studia praesertim mathematica, magiae infamia fuerint notata. Quocirca hoc vitio liberat, non modo ex antiquis *Zoroastrum*, *Plotinum*, sed etiam *Michaëlem Scotum*, *Io. Trithemium* p), ac denique *Io. Faustum*; utpote cuius historiam, in Germania ortam, non longe alio, quam fabulae loco habet, suoque idiomate recte satis adpellat *Roman Magique*, hoc potissimum fundamento nixus, quod a multis quidem scriptoribus, quales sunt *Delrio*, *Wierus* alii-que; a nullo autem probatae fidei Historico res *Fausti* litteris proderentur.

Quare hoc consilio adducti eruditiores animo fluctuare, atque in dubium vocare hanc *Fausti* historiam coeperunt. Nonnulli videlicet hoc *Fausti* nomen fictum aiunt, hominique cuidam magico inditum, ob faustum in rebus peractu difficillimis successum. Alii a *Fausti Socini* nomine aliquam, sed prorsus levissimam, originis ansam petunt; hic enim, cum in Polonia q) venenum Photinianismi spargeret, litterisque & artibus rudiori genti esset miraculo, magiae infamia laborasse dicitur; unde coniectura est, abiecto cognomine *Socini*, nomen *Fausti* increbuisse. Sed, cum iamdudum ante *Socini* aetatem haec narratio sit orta, istius furfuris omnia sua sponte corruunt. Sunt quoque, qui vel adlegans do saltem, vel commemorando, aliquam *Fausti* fecerunt mentionem r).

Prae-

p) Conf. supra p. 253. seq. not. p. & q.

q) Vbi magus noster vixisse perhibetur.

r) Verbi gratia *Gisb. Voetius* P. III. select. disput. p. 539; *Thomasius* in disp. de Scholast. vagab. §. 28; *Freudius* in casual. de mag. p. 256; *Conr. Dietericus* conc. XVII. in Eccles. p. 237; & *Zeilerus* in chron. Sueviae p. 564.



Praemissis hisce, vitam factaque *Fausti* penitus examinaturi, disiecta fabularum mole, hanc historiam, suis denu-datam commentis, quantum quidem poterimus, iam trade-mus. Tres eius numerantur patriae: videlicet *Knitlinga*, Sueviae oppidum s); deinde *Roda*, vicus terrae Vinarien-sist); *Soltwedelia* tandem, Anhaltini Principatus oppidum u).

At vero sedulo caveamus, ne palpum nobis obtrudat *Fabularum Compilator*, cum dubium sit nullum, quin fidem fibimet prae illo vindicent auctores superius memorati. *Manlius* certe, licet in quibusdam vacillet, in hoc prorsus fallere nequit, quando *Fausti* patriam ita recenset, ut & novisse hominem sese testetur, atque *Knitlingam*, ubi natus est, *oppidum patriae suae vicinum* adpellet v). Non dicam de unanimi ceterorum auctorum consensu, qui, si vel maxi-me Historici nomen mereantur, *Fabulae* tamen *Scriptori* palmam ideo praeripiunt, quia *fiatam historiam* descripturi, patriam vel omittunt plane, vel, ob maiorem veritatis spe-ciem, aliam praetexunt. *Autographum*, quod in vetustiori quadam bibliotheca repertum iactitant, fide sua, si quam habet, minime privabimus; sed, num *Fausti* ipsius iussu sit consignatum, quod aiunt, ne probabile quidem ullo modo videtur. Quid? quod multis commixtum erroribus, atque eo saltem sine confectum dicitur, ut improbis atque malefe-riatis exemplum esset semper extimescendum w).

Ceterum prouti Magi vita semper fuit vagabunda, sic Ingolstadiensem quoque academiam invisisse narratur x).

Id

s) Vti *Manlius* in coll. p. 38. ceterique statuunt.

t) Si *Ge. Rud. Widemanno* credimus.

u) Quod historiae *Fausti* autographum testatur.

v) In collect. p. 38.

w) Vid. praefatio historiae *Fausti*.

x) Sic legimus in historia *Fausti* P. I. cap. 1.



Id quod, quamvis nullus auctorum confirmet, in dubium tamen non vocabimus, cum circa id temporis academiam hanc egregiis studiis floruisse, virisque abundavisse celeberrimis persuasi sumus y). Quorsum vagari, quid obstat, quominus homuncio noster potuisset?

De *Wittenberga* vero, quod *Fausti Historia* fingit, nihil eo fabulosius arbitramur. Nominis enim errore deceptus auctor, eum temere errorem erravit geographicum, ut, si *Würtembergensis* civitas adpellanda fuit, propter evidentissimam vocum adfinitatem, *Wittenbergae* nomen adlegaret. Vnius saltem illum mendi convincam, ut ex eo corrigantur reliqua: Videlicet z), convocatis quibusdam sociis, in silvam quamdam urbi vicinam, quam *Speffart* vulgo dicunt, *Faustus* commigrasse perhibetur. At vero hicce locus eo nomine nusquam terrarum celebris est, nisi in Ducatu *Würtembergensi*. Opponunt tamen adversarii, quemdam *Fausti* patruelem, tunc fuisse civem *Leucoreae* urbis & incolam, a quo noster susceptus atque in filium adoptatus esse, immo eiusdem gratia ibidem degisse memoratur a). Verum enim vero ex universali curiae *Wittenbergensis* catalogo certissimum est, neminem olim hoc nomine insignem, fuisse numero civium adscriptum. Proinde nihil commercii nihilque negotii cum *Fausto* habuit Saxonum *Wittenberga*, sed *Würtembergae* illud omnino adscribendum esse, ex dictis clarissime patescit. Quod si quis tamen famam praetendat publicam, quae non semper vanissima esse creditur; hanc insuper exorti rumoris occasionem accipiat. Nimirum, quum belli tricennalis tempestas in Saxonici quoque terris in-

y) Teste *Erasmo Roterodamo* Lib. XI. Epist. XVII. p. 121. ed. Lond.

z) P. I. cap. 6.

a) Ibid. P. I. cap. 1.



ingrueret; nihil non incola tentabat, quo hostium saevitiam vel propellere, vel saltem evitare posset. Praetor itaque pagi, quem Albis adluit, quique *Brodæ* nomen habet, invadenti militi persuadere conatus est, aedes suas horrenda *Fausti* morte esse notabiles, ostensoque pariete, bovis forte cruore tincto, metum invasoribus, quandoque fugam incussit. Ita vanissimus etiam rumor, si quam veri speciem habet, ad posteros transfertur.

Videmus autem, huic sententiae repugnare *Manlium*, qui non tam Latine, quam audacter: *Hic Faustus*, inquit, *in hoc oppido Wittenberga evasit, cum optimus Princeps Dux Iohannes dedisset mandata de illo capiendo.*

Sane modo citatus scriptor b) vitam *Fausti* ad eandem retulit aetatem, qua *Ioannes*, Saxoniae Elector, quem glorioso cognomine *Constantem* adpellitant, fasces regiminis tenuit. Neque fidem superat, quin, cum Norimbergæ, Venediis & Lipsiæ sit conspectus, *Wittenbergam* quoque semel inviserit: Simulac tamen ex mandato Electorali finibus ac terris hisce prohibitus est, fuga salutem quaesivisse quidem, non tamen fixam alibi sedem tenuisse iudicatur c).

Dum facta Magi conficta persequimur, de Imperatore MAXIMILIANO I. aliquod occurrit commentum. Imperator videlicet aliquando *Oeniponte*, quæ tunc Archiducum Austriæ sedes erat, animi recreandi causa commoratus, *Faustum*, cuius fama iam tum inter aulicos infamis erat, per
nun.

b) Nempe *Wierus* de Præstig. Dæmon. p. m. 142.

c) Testes cito commensales *Lutheri* sermones; ad omnes *Melanchthonis* libros eiusque generum *Peucerum* provoco, quorum silentium mihi facundi instar testimonii habetur. Et *Peucerus* quidem tanto minus hanc *Fausti* historiam reticere debebat, quanto maiori cura & labore suos de *Divinatione & Magia* commentarios confecit.



nuntium ad se accersivit. Hic, ut aliquod artis suae specimen exhiberet, rogatus, abnuitt initio; sed tandem certus de Imperatoris clementia pollicetur. Quid vero? Se magnum illum Macedonum regem adnuitt spectare, ideoque gessit Caesar. Quo cognito, *Faustus*, dum conclavi inclusum scivit Imperatorem, sine ulla mora excitatum ab inferis *Alexandrum Magnum* produxit, tali quidem specie, qualem ab historicis descriptam esse fatebatur Caesar. Artificem igitur, gratia donisque praeditum, dimisisse dicitur d). En nugas! iam olim *Ioannem Trithemium* Abbatem, quem *Wierus* aequae ac *Bodinus*, sed temere e), magiae accusant, hoc praestitisse ferunt; quomodo ergo *Fausto* adscribitur? MAXIMILIANUS vero Imperator tantum abest, ut a quopiam scriptore hanc temeritatem incurrisse memoretur, ut potius gravissimi historici f) elogio *Princeps religiosissimus*, alterius vero scriptoris g) encomio *integrae pietatis & incomparabilis virtutis Heros*, adpellitetur. Alibi quoque ab anonymo quodam multa promiscue recensentur h). Huius vero fabellae nec vola nec vestigium exstat.

Nec pluris quoque momenti est, quae vulgo de eodem Imperatore historia innotuit. Somno namque Caesar aliquando sopitus, mane cum elevaret oculos, conclave suum, *Fausti* artibus ita vidit exstructum, ut omnia florum, arborumque & herbarum genera, suavissimos avium cantus & nihil non deliciarum elegantissime repraesentaret i). Verum autem istud ex *Alberti Magni*, cui scelus idem exprobrant,

L 1 2

hi-

d) Hist. *Fausti* P. II. cap. 20.

e) Supra p. 253. seq. not. p. & q.

f) Nimirum *Cuspiniani* de Imper. Rom. p. 494.g) Videlicet *P. Iovii* in Elog. cap. V. p. 155.h) In libro, cui tit: *Maximiliani res gestae*, Ingolstadt. ed. 1631.i) Hist. *Fausti* Lib. II. cap. 11.



historia est subreptum. WILHELMUS enim Imperator cum anno MCCLX Aquisgrani coronatus aulam repeteret suam; Monachus hic in honorem novi Caesaris, nescio quid viridarii, hiberno tempore molitus, quum vulgi fidem excederet, *Necromantae* nomen inde reportavit. Sed *Suevus* erat hic *Albertus*; *Suevus* itidem *Widemannus*, historiae *Fausti* auctor; hinc exteris ipsi deficientibus fabellis, quasdam in patria sua subnatas pullulatasque collegit.

Cetera mihi bilem, istud ferme risum movit, quando rustico cuidam, plaustrum foeni plenum vehenti, obviam factus esse magus narratur. Inita proinde solvendi pretii ratione, *Faustus* integram foeni molem, obstupefacto rustico, ingurgitavit k). Sed vero eadem commemoratio alii cuidam monacho, in colloquiis D. *Lutheri* adlegato, pariter adscribitur. Ergo sub *Fausti* nomine vendita ab eo peracta est fabula. Quin immo de *Zythone*, Bohemo quodam praestigiatore, eadem propemodum narratio repetitur l).

Denique de Cane, assiduo itinerum *Fausti* comite, quae memorantur m); ad *Corn. Agrippae* vitam pertinere creduntur. Hunc enim *Necromantiae* suspitione velut infamem execrant nonnulli: quod cacodaemonem nigri canis specie circumduxisse secum censeatur. Auctor huius rei est modo citatus scriptor n): Cum propinqua morte, inquit, ad poenitentiam urgeretur, cani collare loreum, magicis per clavorum emblemata inscriptum notis, exsolvit, in haec suprema ver-

k) Ibid. P. I. cap. 42.

l) Sic ex *Dubravio* narrat *Camerarius* l. d. cent. I. p. 314. addito haud ineleganti epiphonemate: *Eadem ludibria, quae modo de Bohemo mago diximus, Fausto adscribuntur.*

m) P. I. cap. 25.

n) *Paul. Iovius* in elog. p. 121.



verba irate prorumpens: Abi, perdita bestia, quae me totum perdidisti: nec usquam familiaris ille canis, ac assiduus itinerum omnium comes, & tum morientis domini desertor, postea conspectus est, quum praecipiti fuga saltem in Ararim se immersisse, nec enataste, ab iis, qui id vidisse asseriebant, existimetur. Quae cum historia Fausti ex asse, quod aiunt, & amussi congruunt.

Sed eiusmodi de *Agrippa* adfirmatio dubio non uno laborat. *Iovius* enim tantae non est auctoritatis, quin ab alio viro erudito o) scriptor nimiae superstitionis adpellitetur. Certe *Wierus* praeceptoris sui partes tam graviter tuetur, ut aliorum de *Agrippa* sententias, ex invidia potissimum subortas, non temere meras nugas vocet p). Alius scriptor q) etiam non nisi singulari doctrinae, qua polluit, hanc magiae suspicionem refert acceptam. Interim non omni reprehensione prorsum liberandus est *Agrippa*, nec immerito in ipsum invehitur quispiam r): *De Corn. Agrippa*, inquit, quid omnino sentiam, nihil habeo necesse dicere, nisi quod, cum in literas declamavit, videri voluit egregie literatus: quanquam tamen non minus apud sanos videatur aucupio vanitatis delectatus, quam otiose solers in vanitate artium insectanda. Et vanissimus profecto de scientiarum vanitate liber est, in quo novitatis suae argumenta ex sacris etiam paginis confirmare nititur: quasi feliciore ope tantas ingenii opes ostentare nequiverit, nisi vir educatus in litteris, atque a Caesare propter eruditionem equestris ordinis dignitate condecoratus, importunos arietes Eloquentiae, aeternis optimarum litterarum arcibus, admovisset. Quidquid vero sit, quantum ex scriptis eius s) coniicio, videtur satyrica saltem mimesi vitia

L1 3

do-

o) Nimirum *Delrione* in disq. mag. lib. IV. cap. II. p. 586.

p) De praestig. Dæmon. Lib. II. cap. 5.

q) Videlicet *Naudæus* in apologia cap. 15.

r) *Claudius Minos* in notis ad embl. Alc. p. 63.

s) Ex epist. XX. Lib. VI. Epist. *Agrippae* p. 300.



docentium exagitasse, aut certe in re ludicra exercere ingenium voluisse.

Verum autem ne extra oleas spatiemur, ad Theologum Belgicum t) revertimur, qui utramque de Magia paginam facturum, non potuit huius *Fausti* non meminisse. Pactum vero magicum distinguit ille in *occultum* & *expressum*: huius reum se fecisse *Faustum* existimat, quod & aperte initum, & sollemni scriptione instrumenti, signo denique stigmatico cuidam corporis parti impresso, fuerit stabilitum. Cuius nunc ideo recordari iuvat, ut *Gesneri* pariter & *Wieri* sententiae renuntiem, qui *Faustum* in *Vagantium Scholasticorum* classem referunt. Esto autem, vitam eius ambulatoriam fuisse, quin & Cingarorum consuetudine, chiromantiam ut edoceretur, usum esse: magiam tamen, quam illi coluere *fallacem*, hic longe scelestiori, cum verus esset incantator, exercuit schemate.

Nimium autem flocci pendet *Fausti* praestigias *Wierus*, quum eiusdem facinora tantummodo iactantiam & fraudes nuncupat. Sane si illustrium virorum familiaritate exclusus non fuit homuncio, potius albo lapide, quam atro carbone notandus videtur. Istud autem non modo *historia vitae* satis superque refert, sed *Wierus* ipse u): *Hic scelestus*, inquit, *captus Batoburgi in Mosae ripa ad Geldriae fines, Barone Hermannno absente, mitius ab eius Sacellano D. Iohanne Forstenio tractabatur, quod huic viro bono, nec callido, plurimum rerum cognitionem artesque varias polliceretur. Ast sustulit hanc litem, & ad vivum resecurit acutissimus aetate sua Philosophus & Iurisconsultus v).* Quin etiam *Wierus* sui oblitus, tale de *Fausto* recitat iniquioris magiae documentum, & quidem hisce verbis: *Ludimoderator apud Goslarienses ex*
Fau-

t) *Gisb. Voetium* in disp. select. P. III. p. 548.

u) De praestig. Lib. II. p. 143.

v) *Thomasius* in disp. de vag. schol. §. 145.



Fausti magi, vel verius infausti mali doctrina instructus, modum, quo carminibus in vitro coerceretur Satan, didicit. Ut itaque impediretur a nemine, die quodam in sylvam abiit: ubi in magica execratione aberranti apparuit Daemon, horrenda admodum forma, oculis flammeis, naribus ad cornu bubuli morem intortis, oblongis dentibus aprinis non dissimilibus, genis felem referentibus, & in universum terribilis. Hoc idolo terrefactus hic prosternitur, iacetque horas aliquot semimortuus w). Sic nemo Faustum hoc crimine absolvit minus, quam qui maxime illum absolvere conatur.

Ceterum *Doctoris* certe titulo, quem in ordine Medico dicitur adeptus, spoliari omnino debet praestigiator. Rectissime proinde id omni studio negat scriptor non contemnendus x), nec persuaderi potest, hominem in suspectis scholis educatum, tamque nefariis artibus nullibi non infamem, ad tantum decus, quod tunc temporis distributum rarius, evehi potuisse; cum neque locus designetur, neque offerendae dignitatis occasio. Forsitan tamen eo more nomen ipsi adhaesit, quo *Agyrtis* & id genus impostoribus, qui cum medicinam vel faciant, vel sese facere impudenter iactitent, *Doctoris* nomen vulgo fortiuntur.

Cum itaque historia candorem, nullam in partem temere inclinantem, sibi legem posuerit supremam, adeoque, missis aliorum sententiis, solius *Gabr. Naudaei* partes arbitramur amplectendas, cuius in hac re vestigia premimus, in multis autem pedem retrahimus; nonnullos enim & sceleriores quidem *Necromantas* cum defensum ivit, *Aethiopem* lavare visus est; proinde de paradoxis illius apologiis non aliter iudicamus, quam de *Neronis* laudibus a *Cardano* decan-

w) Lib. II. p. 144.

x) Nempe *Freudius* casual. de Mag. p. 265.



cantatis, aut de doctorum virorum encomiis rerum apprime futilium. Interim tamen *Naudaeus* hic emunctae naris est, qui vitam *Fausti* nec fabulam plane nec historiam, sed verbo ab utraque parte paulum discrepante, *Roman magique Gallico* sermone non inepte vocat y). Cui proinde nostrum calculum, salvo aliorum iudicio, adiacere non erubescimus z).

Sic igitur haec dubia de *Fausto* historia *narrationis scenicae* seu *magicae* nomen habet, quae de persona hominis non ficta quidem, sed artibus magicis olim infami, in istum fabularum passim additarum cumulum iuccevit. Mera proinde fabula non est. Quis enim in dubium vocabit vulgarem adeo constantemque universae Germaniae notitiam? *Αυτόπτης* est *Manlius*, qui semet novisse hunc *Faustum* affirmat; *Camerarius* audita loquitur; *Wierus* ex amico, *Fausti* ludibriis decepto, facinora accepit a). Quid? quod hic militat ipsa Suevorum confessio, qui, quoties Knitlingam, patriae terrae oppidum, indicant, numquam non ob *Fausti* vitam reddunt notabilem b). Neque tamen *historiam* quis vocabit tam languidam tamque ineptam de *Fausto* narrationem, nisi forte, cui historiae maiestas est ignota. Nulli namque annales, qui per singulas etiam decurias facta vel levissima loquuntur, nulla monumenta, quorum fides est probatissima, huius vel minimam produnt mentionem. Quid ita? videlicet, antequam innotuit *Faustus*, obscuritas eius obstitit, quominus calamo historici cuiusdam dignus videretur; cum vero nomen ipsius increbuisse, nimius fabularum cumulus omnino deterruit scriptores.

Hinc

y) In apolog. cap. XV. p. 419.

z) Id quod quoque credit celeb. *Iac. Bruckerus* in hist. philos. crit. Vol. II. lib. III. cap. 10. p. 62.

a) l. cit. p. 143.

b) Vid. *Conr. Dietericus* conc. XVI. in Ecclesiast. p. 237.



Hinc Historici talia daemonologicis minusque feriis scriptoribus merito commiserunt. Ast vero & ipsorum nonnulli, suspenſa, quod aiunt, manu hocce tractarunt negotium. Tantum igitur abest, ut cum Historia familiam ineat huiuscemodi narratio, ut potius a *magica* ne latum quidem unguem discedat. Nam haec de *Fausto* commemoratio, exiguis sane orta initiis, prouti seculum istud fabularum erat fertilissimum, tanta deinceps ubique sumſit incrementa, ut ingentem hic miremur silvam, vitiosis aliorum frondibus adauctam.

Qui vero negant, Incantatorem, hoc nomine tunc temporis insignem, umquam vixisse, a *Ioanne Fausto* Typographo fabulae repetunt originem c). Cum enim *Guttenbergius* quaedam artis typographicae rudimenta invenisset, socium is vel successorem habuisse fertur *Ioannem* hunc *Faustum*, cuius opera multum ad promovendum artificium accessit. Inde Monachi, quorum magnus quaestus veniebat a libris describendis, vehementer indignati, quod fundo suo pareretur calamitas, artificem hunc artibus magicis reddiderunt infamem. Sed quamcumque veri speciem prae se ferat istius furfuris coniectura, haud tamen efficit, ut tam locupletibus nuntium mittamus testimoniis auctorum, qui & his proxime temporibus accedunt, atque uno omnes ore hunc hominem *Knitlinga-Würtembergensem* vocant. *Faustus* autem Typographus (quem alii simpliciter *Fust* nominant) civis Moguntinus d) fuit, eoque minus cum Incantatore confundendus. Legitur quippe nomen eius in primo exemplo
Offi-

c) In eadem sententia fuit magnus ille Anglus *Humfredus Prideaux* in concatenatione Hist. V. & N. T. fol. 255.

d) De quo passim egregie agit celeb. *Dan. Gerdesius* in hist. Reform. Tom. I. p. 5. seq.



Officiorum Ciceronis membranae impressum his verbis: Presens M. Tullii opus Iohannes Fust Moguntinus civis, non atramento plumali, canna neque aerea, sed arte quadam perpulchra manu Petri de Gernsheim; pueri mei feliciter effeci. Finitum Anno MCCCCLXVI. quarta die mensis Februarii. Quod monumentum Petrus Ramus in bibliotheca sua adservatum reliquit e). Cetera silentii velo involvimus f).

Faustum nostrum non posse eundem esse cum typographo vel potius typographiae inventore, inde quoque praeter alia liquet, quod posterior iam diu ante magum exstiterit.

Ceterum magus noster, commendante Francisco de Sickingen, scholae Crucenacensi fuit praefectus, & quidem sub regimine PHILIPPI, Electoris Palatini; per famam quoque notus Ioanni Virdungo de Hasfurt, acutissimo Mathe-
ma.

e) Vid. Melch. Adami in vit. Philosoph. &c. p. m. 2. ed. in 8.

f) Plurima haecce decerpimus ex Car. Christiani Kirchneri, vel potius Ioan. Georg. Neumanni disquisitione hist. de Fausto Praestigiatore, quam in alma Leucorea publico examini commiserunt, d. XXIII. Maii an. 1683; cuius secunda editio correctior eodem an. 83. ibidem prodit; quae deinceps recusa Wittenbergae an. 1693. 4; rursus ibidem de novo vulgata an. 1746. 4. *Fausti* biographia, a Ge. Rudolpho Wiedemanno in sermone Teutonico compilata, saepius, & iam Neumanni temporibus, Norimbergae, cum Ioan. Nicol. Pfitzeri, Medicinae Doctoris, novis admonitionibus, quaestionibus & historiis, & Conradi Wolffg. Platzii, Theol. D. praeimonitis de peccato Magiae, edita est Norimb. 1681. 8; tum quoque postmodum ibidem prodit an. 1695. 8; rursus ibidem an. 1726. 8. Mention in *Fausti* quoque fecit Christianus Francisc. Paullini in den auserlesenen geistl. und weltl. Merckwürdigkeiten P. III. num. CXII. p. 694 — 703. edit. Francof. an. 1697. 8; ubi docetur, omnia, quae de *Fausto* narrentur, meram sapere fabulam. Quod senes nido concinunt, id pulli statim garriunt.



matico; innotuit etiam ipsi Trithemio, qui eum invenit Gelnhusae, prouti ex Trithemii ad *Virdungum* epistola discimus, ex Herbipoli vicesima die m. Augusti anno Christianorum 1507 scripta; ubi inter alia leguntur haec notatu dignissima: *Homo ille, de quo mihi scripsisti, Georgius Sabellicus, qui se principem necromanticorum ausus est nominare, gyrovagus, battologus, & circumcellio est, dignus, qui verberibus castigetur, nec temere deinceps tam nefanda & ecclesiae sanctae contraria publice audeat profiteri. Quid enim sunt aliud tituli, quos sibi assumit, nisi stultissimae ac vesanae mentis indicia, qui se fatuum non philosophum ostendit? Sic enim titulum sibi convenientem formavit: Magister Georgius Sabellicus, Faustus iunior, fons necromanticorum, astrologus, magus secundus, chiromanticus, agromanticus, pyromanticus, in hydra arte secundus. Vide stultam hominis temeritatem, quanta feratur insania, ut se fontem necromantiae profiteri praesumat, qui vere omnium bonarum literarum ignarus fatuum se potius appellare debuisset, quam magistrum. Sed me non latet eius nequitia. Cum anno priore de Marchia Brandenburgensi redirem, hunc ipsum hominem apud Geilenhusen oppidum inveni, de quo mihi plura dicebantur in hospitio frivola, non sine magna eius temeritate ab eo promissa. Qui mox, ut me adesse audivit, fugit de hospitio, & a nullo poterat persuaderi, quod se meis praesentaret aspectibus. Titulum stultitiae suae, qualem dedit ad Te, quem memoravimus, per quendam civem ad me quoque destinavit. Referebant mihi quidam in oppido sacerdotes, quod in multorum praesentia dixerit, tantam se omnis sapientiae consecutum scientiam atque memoriam, ut, si volumina Platonis & Aristotelis omnia cum tota eorum philosophia in toto perissent ab hominum memoria, ipse suo ingenio, velut Ezras alter Hebraeus, restituere universa cum praestantiore valeret elegantia. Postea, me Neometi existente, Herbipolim venit, eademque vanitate actus in plurimorum fertur dixisse praesentia, quod CHRISTI Salvatoris miracula non sint miranda,*



se quoque omnia facere posse, quae CHRISTUS fecit, quoties & quandocunque velit. In ultima quoque huius anni quadragesima venit Stauronesum (Crucenacum), & simili stultitia gloriosus de se pollicebatur ingentia, dicens, se in Alchimia omnium, qui fuerint unquam, esse perfectissimum, & scire atque posse, quicquid homines optaverint. Vacabat interea munus docendi scholasticum in oppido memorato, ad quod Francisci ab Sickingen Balivi Principis tui, hominis mysticarum rerum percupidi, promotione fuit assumptus, qui mox nefandissimo formationis genere cum pueris videlicet voluptari coepit; quo statim deducto in lucem, fuga poenam declinavit paratam. Haec sunt, quae mihi certissimo constant testimonio de homine illo, quem tanto venturum esse desiderio praestolaris. Cum venerit ad te, non philosophum, sed hominem fatuum & nimia temeritate agitatum invenies g). Sic quoque in corollario cuiusdam disputationis h) adfirmatur, hunc Faustum aliquamdiu Crucenacensem in Palatinatu fuisse Rectorem.

Quapropter de vita Fausti non est, quod amplius dubitetur, accedentibus, quae supra & nunc spectavimus, indubiis scriptorum testimoniis. Restat autem, ut aetatem, qua innotescere coepit, annumque vitae, quantum quidem poterit, designemus. Wierus sane, quippe quem, ut comperta narrantem, audire fas est, paucos annos ante quadragesimum seculi XVI. decernit i): & sic quidem subscribi iubet Delrionik), qui Agrippam atque Faustum συγχρόνως vocat. Anno quippe

g) Trithemius in epp. fam. operibus hist. subiunctis, lib. II. p. 559. seq; atque ex eo Zeilerus topogr. Palat. p. 23.

h) Cui tit: Supplementa historiae litterariae Goettingensis; quam sub praesidio cel. Chr. Aug. Heumanni ibid. an. 1755, defendit Henric. Philippus Stollbergius, Goettingensis.

i) L. cit. p. 141.

k) In disq. mag. l. d.



quippe tricesimo nono seculi decimi sexti, & quod excedit, *Agrippae* nomen orbi terrarum maxime innotuisse constat. Sed vero *Faustum* iam diu antea, nimirum an. MDVII. fuisse notissimum, modo vidimus l).

Ex alio autem scriptore m) colligitur, *Faustum* circa annum MDXXXIX. adeoque eodem praesertim fuisse infamem tempore, quo Pontificis iniuriam ulturus, Italiam perdomuit Caesar; inquit enim: *Vane gloriabatur de se, omnes victorias, quas habuerunt Caesariani exercitus in Italia, esse partas per ipsum sua magia*. Id quod potius in an. MDXXVII n) recurrit; adeoque perspicue incidit in tempus regiminis IOANNIS, Electoris Saxoniae; utpote qui, mandato quodam promulgato, huncce erronem finibus Saxoniae prohibuisse dicitur o). Neque parum lucis huic rei adfert aetas *Vagantium Scholasticorum*, quos eodem tempore feliciter evanuisse, iam ab aliis luculenter ostensum est p). Sic igitur *Faustus*, quamvis natales eius certo annorum numero vix adstringi nequeant, ex indiciis autem quantum colligi potest, circa initium seculi XVI. vagari coepit, eiusque temporis non exiguum spatium, quo praestigias exercuit, attigisse videtur. Inde concludi forsitan poterit, eum circa annum seculi XV. septuagesimum octavum fuisse natum.

Adeoque vitam fatis obscuram transegit praestigiator, futurus longe obscurior, nisi in scenam theatrumque tragicum toties fuisset productus q).

M m 3

De-

l) *Trithemius* in ep. cit.

m) Nimirum *Manlio* in collect. p. 39.

n) Iudice *Thuano* lib. I. p. 10.

o) Vid. *Hondorffius* l. c.

p) V. g. a *Thomasio* in adleg. disp. p. 112.

q) Sic clar. ille pictor *Frid. Müllerus*, *Crucenacensis*, haud ita pridem scripsit: *Dramatische Geschichte vom D. Faust.*, Mannh. in 8.



Denique infelicem praestigiatoris obitum quod spectat, de illo veri haud dissimilia pronuntiantur alibi r). Ipsa igitur *Knitlinga*, quam natale *Fausti* oppidum supra diximus, hunc magum, elisa, prouti referunt, cervice vidit exstinctum s).

Verum autem ista, quaecumque sint, nemini paulo cordatiori profecto imponere possunt; nisi hoc saltem in Physicorum palaestra litem moverit, an videlicet vi cuiusdam Daemonis atque saevitia trucidari homo, dirissimisque modis perimi queat t)? Sed vero, ut ne ultra septa, quod aiunt, transiliamus, pedem hic sistimus, cetera relicturi iis, qui penitiorum eius rei notitiam sibi pollicentur. Haec igitur de infausto *Fausto* sufficiant! Nam homuncio, in foediori nebula versatus, prorsum non merebatur, ut clarior hic eluceret u).

Prae-

r) Apud *Cour. Dietericum* l. d. p. 327; qui ideo vel maioris aestimandus est fidei, quod ipse, ex Suevica oriundus terra, non potuit patriae suae res gestas non calluisse.

s) Id quod *Manlius Suevus* idem & conterraneus testatur; nec discedunt hinc *Wierus* l. c. & *Camerarius*, qui mortem eius descripturi, quando ad pagum Ducatus Würtembergensis provocant, non nisi *Knitlingam* five pagum five oppidum innuisse iudicantur.

t) Conf. *Neumannus* in cit. disp. cap. III. §. 7. 8 & II. Legi hac de re meretur cel. *Frid. Hoffmanni*, Consilarii, Archiatri & Prof. regii, de Diaboli potentia in corpora diss. phys. med. curiosa, emendatior edita. Halae Magdeb. 1729. 4.

u) De hoc *Fausto* existat tract. *Heumanni* in D. *Eberh. Dav. Hauberi* biblioth. magica, parte XVII; ubi ille inter alia merito censet, praenomen *Fausti* non *Ioannis*, sed *Georgii* fuisse. Vid. *Ern. Christi. Hauberi* symbola &c. P. XIII. *Fausti* imaginem in aere incisam reddidit

Rem-



Praeterea de scriptis *Fausti* nonnihil addamus. Sic ei vulgo tribuitur scriptum ita dictum: *Der Geisterzwang*, Passaviae in 8. typis vulgatum v). Ipsius *Geister* vel *Hoellenzwang* tamen Manuscriptum praesto esse, vel saltem exiguum scriptum ab iis, qui illum librum possident, pro eo haberi habitumque esse, de ipso eo minus dubitandum est. Obvius etiam liber manu scriptus sub hocce titulo: *Iohannis Fausti Haupt- und Kunstbuch, das ist, Cabalisten und Weisen praxis in geheim seinem Diener Cristoph Wagnern hinterlassen w)*. Sunt non pauci x), qui existimant, totam de *Fausto* prae-

Reinbrantius. vid. neue Bibl. der schoenen Wissensch. und freien Künsten B. XII. St. I. p. 44. Ipsam autem ipsius effigiem, mera callida, astuta & versuta spirantem, vidi praefixam Parti V. Bibliothecae, actorum & scriptorum magicorum, an. 1739. 8.

v) Quod commemorat *Tenzelius* in bibliotheca de an. 1704. p. 764; utrum autem hoc scriptum praesto exstet, dubitat *Frid. Petrus Tacke* in tr. von den Sünden der Menschen nach dem Tode, in praefat. secundae editionis. Vid. *Vogtius* in catal. hist. crit. libror. rar. p. 252. De *Fausti* scripto *Hoellenzwang* nonnulla habet *Io. Andr. Rinnebergius* in exercit. theol. (sub praesidio *Mich. Foertschii* habita Ienae d. IV. Iul. 1716. 4.) de pactis hominum cum diabolo, §. XIII. p. 29. seqq. §. XIV. p. 33.

w) Legatur catalogus librorum Lipsiae 1756. in 8. editus, p. 358. inter libros Mss; quod iam observavit *Dunckelius* l. d. vol. III. in adpend. advol. II. P. IV. p. 1035.

x) V. gr. celeb. *Ioan. Conr. Dürrius*, Professor quondam Altorfinus. Nam huius epistola de *Io. Fausto*, ad *Georg. Sigism. Führerum* an. 1676. scripta, occurrit in cl. *Schelbornii* amoenitatibus litter. Tom. V. p. 50. seqq; qui totam hancce narrationem a monachis fictam, atque ex aliis historiis magicis tantummodo compilatam putat fabulam, simulque censet, eosdem monachos ea narratione voluisse senem istum &

anti-



praestigiatore narrationem mere fictam; atque ex historia *Ioannis Fausti*, Typographi, repetendam esse. Verum enim vero quaestionem hancce longe alio modo esse discutiendam, diligens rerum discussor, ut cum *Macrobio* loquar, ex iis, quae supra monuimus, facillimo iudicabit negotio.

§. XLVI.

Iam secunda sequitur classis eruditorum, & quidem recentiorum; utpote quorum numero sequentes, sive Dii maiorum, sive minorum gentium, quos adpellitant, adscribi poterunt:

1.) *Ioannes Gauch*, Sobernhemienensis; qui ideo hic loci commemorandus est, quoniam primus cum aliis undeviginti a **FRIDERICO II**, Electore Palatino, Heidelbergensibus Philosophiae Professoribus in collegio Sapientiae fuit commendatus, & quidem hisce verbis: *Omnes hos viginti a vobis prius examinatos, ut fideliter instruatis, ad diligentiam & industriam in studiis serio cohortemini, mandamus: quemadmodum ex fundatione & legibus cognoscitis. Cui voluntati nostrae procul dubio satisfacietis. Quod nobis pergratum erit. Valete. Script. ex arce nova 11. Novembris Anno 1555. y).*

2.) *Er-*

antiquum typographum *Ioan. Faustum* nigro depingere colore. Conf. Leipzig. neue gelehrte Zeitung de an. 1756. num 56. apud cit. *Dunckelium* in den crit. hist. Nachr. &c. Vol. II. P. IV. num. 1836. p. 636 — 638. Huic calculum suum addit ven. *Io. Conr. Zeltnerus*, olim V. D. M. in Altenhann prope Altorfum; qui relinquebat ms. schediasma de *Fausto* praestigiatore, ex *Io. Fausto*, typographo, a quibusdam ficto. Vid. celeb. *Willius* in Lex. eruditor. Norimberg. T. IV. p. 344.

y) Conf. epistola Frid. II. El. Pal. ad Decanum & Seniores facultatis philosophicae, qua praesentat primos alumnos collegii Sapientiae.

Haec



2.) *Erhardus Neuphardus* 2), Medicus Crucenacensis, simulque aliquamdiu Bipontinus Archiater, cuius tres filios bonis disciplinis artibusque liberalibus in ill. collegio Hornbacensi operam dedisse, ex eius Albo dilucescit, nempe *Ioannem Garfilium*, *Conradum* & *Ioannem Ehrhardum*. Horum autem frater natus minimus sine ullo dubio *Ioannes Vlricus*, circa annum 1570. natus, Consiliarius postea & Pro-Cancellarius Bipontinus a). Vitam *Ioan. Vlricus* produxit ad annum usque 1655; quo illatus est sepulcro d. XIV. Febr. anno aetatis quinto & octogesimo. Hic ex *Catharina*, *Danielis Obernheimi*, Camerae Consilarii, filia, coniuge lectissima, quam d. II. Iunii an. 1634. amisit, praeter aliquot filias, suscepèrat, quantum novimus, tres filios, videlicet *Ioannem Danielem*, *Wolfgangum Nicolaum* & *Ioannem Vlricum*; ex quibus *Wolfg. Nicolaum* Correctorem sive Quaestorem, quem vulgo Landscribam adpellitant, dioecesis Crucenacensis Baden-

Haec epistola adfixa foundationis dicti collegii prooemio, quod ex Germanico in Latinum versum est, & quidem in *Quirini Reuteri*, S. S. Theol. Prof. & pro tempore Rectoris academiae Heidelb. & collegii Sapientiae Inspectoris, Iubileo primo laudati collegii, celebrato, Sereniss. Electore Palat. FRIDERICO IV, illustriss. Ducibus Bipontinis, generosis ac magnificis Comitibus, nobiliss. ampliss. & summis aliis viris praesentibus, in academica panegyri. Haec oratio typis publicata an. 1606. in 4.

2) Ad huiusce nominis memoriam me adduxit ven. *I. H. Zwipffius*, Ecclesiastes Hefshem. sedulus rerum Palatarum, speciatim ad historiam litterariam spectantium, indagator.

a) Vid. celeb. *G. C. Ioannis* in schediasm. de eruditis per quinquaginta annos Bipont. celebr. p. 21. seq. num. V.



denssem fuisse, atque d. XXII. Decemb. an. 1655, obiisse, cognovimus b).

3.) Iurisconsultum excipit Theologus *Ioannes Stibelius*, Lutra - Caesarea Palatinus. Hic eam ob rationem praesertim memoratu dignissimus est, quod fuerit *Davidis Parei*, ap- prime insignis quondam Theologi Palatini, fidelissimus ad- nis, adeoque *Io. Philippi Parei* c) avunculus. Primum Pa- stor fuit ecclesiae Heppenheimensis ad Stratam montanam. Postea Serenissimi Ducis IOANNIS CASIMIRI Pa- latini castrensem in notissimo illo Colonienfi bello Concio- natorem, atque Ecclesiasten aulicum, nec non Consiliarium eiusdem Principis egit Heidelbergae; tandem nuncupatur Antistes ecclesiae Crucenacensis ad Navam; ubi quoque die VIII. Martii an. 1595. debita naturae solvit. Errat itaque historicus, alioquin celeberrimus d), *Protestantes*, inquit, *instigante Adolpho Nuenario ad Meßterensem vicum Nonis Quin- tilibus conveniunt, Zacharia Vrsino Silesio in id a Iohanne Casimiro submisso.* Hoc omnino σφάλμα est προσωπογραφικόν. Non is enim fuit *Vrsinus*, qui numquam in Palatinatu Con- cionatoris munere functus est, sed laudatus *Io. Stibelius*, vir non minus iuris civilis, quam S. Theologiae scientissimus, quem illustriss. Princeps IOANNES CASIMIRVS tunc in castris secum habuit a sacris concionibus. In eiusdem obi- tum doctissimus, elegantissimus ac limpidissimae venae poëta *Ioannes Adami*, Rugenwaldensis Pomeranus, hanc odam ad *Davidem Pareum* modulatus est: quam gratæ memoriae gra- tia hic repetere placet:

Eheu,

b) Conf. celeb. G. C. *Crollius* in comment. de Cancellariis &c. Bipont. p. 130. 133 & 134.

c) De quo infra num. 14.

d) Nimirum *Augustin. Thuanus* hist. lib. LXXVI. ad an. 1582.



Eheu, acerbis occidit, occidit,
PAREI, fatis, STIBELIVS, DEI

Fidus minister, five Nicri

Propter aquas populum doceret,
Antistes aulae, non minus optimo
Martis probatus tempore, Principi,
Quam pace, IANO CASIMIRO,
Suppetias Vbiis ferenti:

Seu Navus illum purius audiit

.

Sacras pagellas partiente,
Nemine dexterius docente.

Atque ipse plebem, nil dubiis vafer
Vfus cothurnis, nec popularibus
Abductis auris, instruebat.

Hei mihi, quos pius hoc dolores
Cadente caetus concipit, & graves
Horret procellas, ceu lacrymabili,
Nautae, Magistri contremiscunt
Interitu, metuuntque fluctus,
Non absque causa: Scylla timebitur,
Nec non Charybdis, suaviter & nimis
Cantare Sirenes peritae.

Quo melior cadit, hoc ruinae
Communis instar maior acerbitas!
Laudes an eius sub numerum vocem



Nulli secundas? non diei
Unius hoc opus est, nec anni.
Illas Nicrinus, quem penes intima
Ecclesiarum stat moderatio,
Novit Senatus, cuius olim
Portio magna fuit, libello
Dignas notari, posterioribus
Quo dentur annis: constet ut optimi
Pastoris exemplar, virique
Simplicis, & fidei tenacis.
Quod si valerent quid mea carmina,
Eius virorum docta celebrium
Me vate, nomen pervolaret
Ora, nihil metuens sepulcri.
Hoc, eius in me, pluraque, debeo,
Si sit facultas, officiis, quibus
Me prosperavit, coniugemque,
Filiolumque, meumque fratrem.
PAREE, vere dixero, vix tibi
Cessit merendo, qui studiis tamen
Me plurimis vel mancipasti.
Pectore quae memori recondam,
Et gratus illi, qua licet, & tibi.
Sic ergo vitae dulce decus meae,
Iniuriosa vi Dearum,
Parcere quae didicere nullis,

Amisi:



Amisi: eundem perdidit unicum
Charumque fratrem MAGDALIS unica
Soror: redundat verus in te
Hinc dolor, illius ob dolorem,
Affine raptō non reparabili.
Quid lacrymāmur? Non quit in aethera
Metro reduci luctuoso,
Non gemitu assidue novato.
Quin ipse fieri se novus aetheris
Felicis hospes non probat, angelis
Immixtus, & iuxta beatae
Tempora pacis agens, remotus
Mundi procellis. Hanc ego gratulor
Illi salutem: namque faventibus
Vsum quis illum Diis negarit.
Tempore cui datur hoc obire,
Nobis timendis absque doloribus,
Queis orbis hoc iactamur in Adria.
Dum fata finem largiantur,
Hunc sibi quis renuat precari e) ?

Huius *Stibellii* sororem *Magdalenam Stibelliam*, Lutren-
sem, virginem honestissimam & piā, vitae sociam duxit
David Pareus. Consilium hocce nuptiarum alteri suo parenti
D. Zachariae Vrsino, caelibem adhuc vitam agenti, lubens
N n 3 me

e) Vid. narratio hist. de vita & obitu D. *Davidis Parei*, conscripta a
Philippo Pareo, Dav. fil. praefixa opp. theol. exeg. Tom. I. ed. II.
Genev. an. 1642. fol.



merito aperit *Pareus*, atque hoc ab ipso responsum refert, quod memoriae & honoris causa producam: *Salutem. Precor Deum, ut tibi & ecclesiae suae hunc annum velit esse felicem, & salutarem: tibi autem fortunet coniugium. Valde probo, ac laudo consilium tuum. Est enim tua aetas & conditio, quae non tantum fert, sed etiam requirit vitam conjugalem. Ego qui hactenus maximis causis impeditus sum, & haud scio, annon & nunc impediar, experior, quam sit grave, non habere ullum fidum hominem, qui serio & constanter curare & iuvare velit sanum & aegrum, & in bonorum ac malorum, & in precum societatem descendere: etiamsi omnem tuam mendicitatem effundas in alios, qui etiam deaurati & deargentati aut non faciunt, aut non diu faciunt officium. Praesertim nunc istud sentio, dum ingravescit aetas, decrescit valetudo, & illa quasi hyems vitae accedit. Caeterum cum amicis venire non possum. Versor enim in morborum meorum curatione saepe iteranda, prolixa & taediosa, quae non patitur me hoc tempore ex manibus Medicorum fugere: non enim sine incommodo possem eam interrumpere. Quapropter tibi satis erit, me animo & piis votis esse vobiscum. DEVS cumulet vos benedictione spirituali & corporali. Amen.*

2. Ian. 1574. Celebratae vero sunt nuptiae an. 1574. d. 5. Ian. Hembsbaci in strata montana; ubi antehac nullus ecclesiae minister sponsus fuit vel maritusf).

4.) Amico fautorique comitem adiungimus *Ioannem Adami, Rugenwalda-Pomeranum, generum Lamberti Helmii Pithopoei g)*; cuius filiam *Saram* d. XVI. Febr. anno 1591. Heidelbergae duxit uxorem. Hic aliquamdiu *Crucenaci* docuit, prouti ex sequentibus patet:

Nuper

f) Quae leguntur ibidem.

g) De quo fusius egimus in comment. hist. de erud. Palat. Belg. Sect. I. §. IX. p. 14. seq.



Nuper *Iohanni* despondi hanc (*Saram*) laetus *Adamo*,
Cui patrium tellus est *Pomerana* solum:
Cultori *Aonidum*, & verae pietatis amanti,
Parvus ubi tardo flumine *Navus* aquas
Reni intrat rapidas, pulchrae ubi moenia *Bingae*,
Vrbsque sacra clarum de cruce nomen habet h).

Deinde noster *Heidelbergam* transiit, ibique primum aliquamdiu in *Gymnasio*, ni fallor, docuit. Edidit autem *Adami* *Horatianarum* parodiarum librum primum, illustres rerum, maxime novarum, historias complectentem, *Heidelbergae*, typis *Gotthardi Voegelini*, 1611. in 12; qui libellus 45 paginas complectitur. Secundus harum parodiarum liber ibidem apud eundem prodiit an. 1612. in 12, constans pariter 45 paginis. Insuper edidit odarum librum primum, amicorum memoriae destinatum, *Heidelbergae*, typis laudati *Voegelini*, quadraginta quinque pagellas continentem, an. 1615; libellum, cui titulus: *Io. Adami Nicer* ibid. an. 1593. in 12. Hic *Nicer* hisce verbis p. 48. finitur:

Haec ego brumali digressus *Adamus* ab *Arcto*,
Wipper ubi tumido se miscet & *Istula* ponto,
Wipper, qui puerum me fovit, & *Istula* me ephebum,
Cantabam, *FRIDRICE*, tibi, proiectus in umbra
Ad celebres *Nicri* ripas, arcem suspectat, & alluit urbem i),
Vrbem *Pieridum*, sedem sed *Principis* arcem.

Susci-

h) Conf. ipsius *Pithopoei* elegiacum, quod ultimum est in amicorum carminibus, in nuptias *Io. Adami* &c. editis, *Heidelb.* 1591. in 4.

i) Hic versus obscurus & hypermeter procul omni dubio ex duobus in unum coaluit.



Suscipe primitias, iuvenemque tuere poëtam,
Conatumque proba. Quod si sub pondere vires
Defecere, tamen magno excusabimur auso.

Propter libri huius, a paucissimis visi, raritatem, per-
multi novam eiusdem editionem exoptant. Tandem an.
1616. publici iuris fecit ideam concion. *Abrah. Sculteti &*
Barthol. Pitisci in Psalmos Davidis. Habemus quoque ad D.
Quir. Reuterum, S. S. Theol. Prof. Domusque Sapientiae
Inspectorem, & ad finem suum, M. *Ioan. Adami* melos, quo
ei de magnifico Academiae Heidelb. Rectoratu, sub finem
anni 1606. collato, gratulatur hoc modo:

Laboriosi sceptrum negotii,
Et dirigendae ius Academiae,
Suffragio deliberantium
Unanimi socium capeffis

REVTERE, quamquam te Sapientiae
Sat occupatum cura domus habet;
Poscitque mentem publicarum
Praemeditatio lectionum

Curis vacantem. Sed tamen ordinem
Probum sequendum est, non variabili
Qui lege maiorum, vicissim
Nunc tibi, nunc aliis resignat

Fasces; honoris nomine debitos
Magnum sonantis Mercurialium
Turbae virorum, quae decoro
Ingenua ratione vitat

Prae-



Praeferre lucrum: Numinis interim
Contenta ductu, imponere nescii
Cui non statumen largiatur
Sufficiens oneri ferendo.
Gaudet iuventus promptius ad tuum
Parere nutum, vidit ut inclyti
In se favorem FRIDERICI
Principis, indicio benigno
Recens probatum, de Sophiae domo
Attentiores cum tibi publice
Praeberet aures differenti,
Materia merito placente,
Origo quae sit, quis fuerit prius,
Quis nunc sit usus rectior, ex ea
Quot clariores orthodoxae
Prodierint fidei ministri.
Istis celebres elogiis amat
Illectus aedes visere, Principum
Stipatus ingressu: refectus
In solito genium paratu
Conviva quantus! Non sine GRYNIO
Musis amico: teque, BREDENRODI,
Qui Belgicorum, quos superbo
Maurus agitque premitque bello,
Legatus audis integer Ordinum:
Cum ceteris, qui sunt Academiae



Selecti Atlantes. Qualis olim
 Imperii graviore cura
 Mentem levatus, delictum fui
 Augustus aevi, discubuit, bono
 Non absque Mecaenate, Vatum
 In medio celeberrimorum;
 Fautor vigentum maximus artium:
 Fama beandus, donec Horatii
 Versabit odas, & Maronem
 Posteritas studiosa discet.
 Confide certae Principiis spei,
 QVIRINE, plenis; nec tibi prosperum
 IOVAE invocato polliceri
 Auxilio vereare cursum
 Finemque laetum: quem bona provehant
 Linguis amicûm vota faventium:
 • Fortuna quidquid moliatur •
 Ambiguo variata motu
 Securus. Isto namque modo bene
 Pectus paratum vis iuvat ingent
 Felicis, & curae sagaces
 Expediunt per acuta rerum k).

5.) Io-

k) Paucula de nostro habet cel. *Ioecherus* im allgem. Gel. Lex. P. I. p.
 83. ex *Koenigii* biblioth. vet. & nova. Scripsit quoque odam in obi-
 tum *Dav. Parei*, subiunctam vitae ipsius modo citatae.



5.) *Ioannes Ludolfus Adami*, *Crucenacensis*, forsitan prioris, si non filius, certe consanguineus, curavit, ut *Ioannis Adami Nicer*, qui primum an. 1593. prouti modo vidimus, fuit evulgatus, de novo sub incudem revocetur, eamque iteratam editionem Electorali Principi heredi FRIDERICO V. in carmine Latino dedicavit sacramque fecit l). Plura de eo iam in promptu non habeo.

6.) *Wigandus* (al. *Winandus*) *Spanhemius*, qui natales *Crucenaco* nostro debet m). Hic primum fuit Rector scholae S. Galli in Helvetia n). Deinde creatus fuit Rector Gymnasii Ambergensis in Palatinatu superiori, postea S. Theologiae Doctor, nec non Ambergae a consiliis FRIDERICI V. Electoris Palatini Regisque Bohemici. Praeter alia scripta contexuit *Analyfin orationis Ciceronianae pro Deiotaro*; varia poëmata; Teutonice exaratum speculum anni 1588; de effectibus eclipsium; potissimum autem orationem de FRIDERICO IV. Principe Palatino & Domo Palatina, Ambergae d. V. Martii an. 1595. praesentibus illustris Regiminis Ambergensis Proceribus, atque Electoralibus Consiliariis in Ducatu Bavarico dignissimis, habitam, ibidemque eodem anno typis expressam o). Haec oratio ut iterum excuderetur, quam maxime optandum est. Quemadmodum *Wigandus*

O o 2

no-

l) Prouti observavit ven. & celeb. D. *Büttinghausen* in den Beytr. zur Pfaelz. Gesch. Vol. II. P. III. p. 240.

m) Vid. *Godofr. Ludovici* hist. Gymn. celebr. P. V. & quidem in adpend. scholar. deperditarum, p. 278.

n) Sic refert *Io. Iac. Hottingerus* in der Helvet. Kirchengeschichte sub art. St. Gallen. P. III. p. 946. (an. 1708. 4.)

o) Integrum huius orationis titulum dedimus in comment. hist. de erud. Palat. & Belg. Sect. II. §. XIII. p. 27.



noster numquam fuit Professor Heidelbergensis p), sic ipsi in Ambergensi Rectoratu successit *Christianus Becmannus*, Borna Misnicusq). Idem *Wigandus* pater fuit *Friderici*, senioris r), avus autem *Friderici* iunioris, *Ezechielis* s) & *Danielis*, meritissimi quondam Academiae Heidelbergensis Bibliothecarii t). Ceterum hic loci sequentia subiungimus. Exstat u) epistola *Wig. Spanhemii* ad *Chr. Becmannum*, quae propter argumentum suum omnino meretur, ut hic repetatur; est autem ea:

Nae rite ac scite ortus conditionisque suae incunabula ac munia, tametsi in tertiis postremisque sita videantur, haut adspernanda tamen, spectant ii, quae post sanioris in S. Theologia sobriaque philosophia rationis cultum, haec etiam quasi duumvira reginae illi necessario atque indissolubili amicae coniurationis nexu famulans orationis puritas curae ac cordi est. In tenui namque aut saltem non ita difficili labor ille; at eloquii & salis, ut ait ille, non ita tenuis utilitatis fructus, non modica gloriae adorea, quae & linguam casto sermonis nitore imbuunt. & orthodoxae pietatis non mediocriter provehendo curriculo haut exiguum navat operam, ex illius doctissimi viri (Bonaventuram Vulcanium intell go) scitissimo effato:

Ωi

p) Vti legimus in serie Profess. Heidelberg. Merito huius *Wigandi* meminit Vir illustris. *P. W. L. Flad*, in tentam. primis de statu litter. & erudit. in Palatinatu Electorali, p. 25.

q) Conf. *Ludovici* l. d. pag. 278.

r) Cit. comment. de erud. P. & B. l. c. p. 28. seqq; ubi addatur cel. Io. Ge. *Walchius* in hist. crit. linguae lat. p. 163. ed. Lips. an. 1729.

s) In cit. comment. sect. IV, p. 11. seqq. & §. V. p. 23. seqq. De *Ez. Spanhemii* Iuliano legatur idem *Walchius* l. d. p. 468.

t) In dicta comm. sect. II. p. 28. not. a.

u) Nimirum in *C. Becmanni* schediasm. philol. & apologia pro eodem p. 207 — 212, cum aliis scriptis ed. Hanoviae 1619. 8.



Ωὐ Θεὸς εὐεπίη γλώσσην κοσμήσας, ἔδωκεν
Ξὺν μεγάλη μεγάλην εὐετ' — σοφίην.

Cuius equidem sensum subito hoc Latinitatis hostimento repensum eo, tametsi impari:

Cui Deus eloquii linguam comfit bene, magnam
Huic Sophien magna cum pietate dedit.

Quorum in virorum censu TE quoque, BECMANNE doctissime, iure merito collocant Ἐ tuae illae Latinitatis origines ἔτυμοι Ἐ introductiones in eampse Ἐ philologica industria tua, qua Ζητήματα pronuper de trium vocum harum (accipiter, forbeo, spondeo) affectionibus, flexu, usu, quantitatisque mensura in dubia doctorum alea constitutis, qualemcunque iudicii mei censuram requirebas. Ego vero qui tabernaculum vitae in tranquillitate Biblica collocavi, cui cum senioribus negotium, Ἐ parum hanc ad rem otii, tametsi id quod petis iusta de causa insuper habere potuissem, quippe meae paupertinae suppellectilis probe conscius, Ἐ in hisce parum versatus literis, cum item non desint harum capaciores Ἐ sagaciores me intervallo sane longissimo: quia tamen tuis petitionibus locum dare nonnullum me debere existimavi; malui τὴν ἀγνωμοσύνην prodere meam, quam amici officium defugere, fidemque industrio homini datam fallere.

De Genit. Accipitris nulla lis, nullum dubium. Solens enim probatumque satis. Verum τὸ Accipiteris ut analogicum, suo sensu; ita rarum. Autor Priscianus haut spernendus lib. VI. illustrat Genitivis Marspiteris, Iupiteris. Et quaeris, annon videatur vox haec quinesyllaba, (Accipiteris) favere non analogiae solum; sed etiam usui alicui, eo, quod breves illius vocis syllabae quatuor perniciosissimum huius avis volatum non obscure exprimant. Non abnuo equidem sic esse, ΣΙ κατὰ πάντα syllabarum Ἐ brevitās Ἐ pronuntiatio celeris spectetur. At



proportio Priscianea illa per omnia non videatur quadrare. Quod enim Iupiteris & Marspiteris dici possit; in promptu originis παρα τοῦ πατέρος monstrata ratio est, quae res parem locum in τῶ accipiteris non, credo, habuerit; nisi quis itidem hanc vocem ab eodem illo fonte deduxerit; quasi accipiter prae caeteris avibus omnibus accipiendi quasi & rapiendi ad se curvis unguibus & adunco rostro eviscerandi minores aves pater & princeps sit. Veruntamen ut quadrisyllabi secundi illius casus in soluto sermone usus est perfrequens: ita huius quinquesyllabi usus esse aliquis solet in numeris adstricto; hoc forsitan praeproperè a me interscribendum effuso Aristophanico & anapaestico acatalecto metro:

Accipiteris ut est volucris
Vis rapida, furor & minimas
Heu rabidus in aves trepidas:
Sic avidus ad opes miserum
Heu Phalaris animum gerit &
Accipiteris avis rabiem.

Secundo loco in disceptationem venit apud philologos, id quod & tute agitas: an etiam τὸ sorpsi, una cum τῶ sorbui, Latinum classicisque receptum autoribus probetur: quod sit non nemo, qui reiculum illud arbitretur. Ego vero sic sentio; quod nec tu, nec ullus alius νοῦνεχῶν improbarit meo quidem animo, de facili rem omnem decidi posse, diversa analogiae & usus consideratione, utramque vocem Latinae civitatis ius obtinere.

Illa quidem duplex est ex duplici coniugationis flexu: Nam ut a Sorbeo est sorbui: ita a Sorbo antiquo tertii ordinis verbo est sorpsi. Hinc factum, ut pro pervulgato Grammaticorum canone, verbum secundi ordinis hoc praesens, formarit praeteritum ex tertio ordine. Sicut enim (quod vel lippis ac tonsoribus proculcatum) Uī divisīs hic literis, secundi: Ita Sī est
prae-

praeteriti tertii ordinis characteristica. At usus hic dexteriore videtur spectandus oculo. Quanquam enim fatear lubensque concedam, Sorpsi, a Probo, Prisciano, caeterisque non dico sequioris, sed recentioris aevi scriptoribus non paucis iisdemque doctissimis, nec dicam Lexicographis eruditissimis, partim usurpatum, ut a Lucano in 4. ut ϵ aliis participium a supino, absorpta mors, olim κατ' ἀναλογίαν praeteritorum tertiae coniugationis in psi recensitum fuisse: tamen sunt etiam, quibus video praeteritum secundi ordinis arrisisse magis. Sic probatissimus ϵ antiquissimus ἀνθιέντης Tullius tribus in locis in Bruto, pro Murena, 2. in vectiva in Antonium τὰ absorbuit, exforbuit, exforbueras, adhibuit. Cui nunc succenturiatum Latinissimum Plinium Lib. 9. cap. 35. de Cleopatra, quae unionem maximum absorbuit liquefactum, subiungo. Atque his quoque adprobare Latinitatis autoribus calculum suum inter alios subiunxisse animadverto in castissima Latinitate versatissimum Franc. Iunium virum caetera etiam summum, in Latinissima S. Bibliorum interpretatione, Psalm. XXXV. 25. absorbuimus; Ps. CXXIV. 3. absorbuissent. Interim idem Iunius etiam admisit τὸ absorpsi: Iob. XX. v. 15. opes absorpsit ϵ evomit illas. Nec non magnus ille Theologus iuxtaque Latinissimus Theod. Beza Apoc. XII. 16. Aperuit terra os suum ϵ absorpsit flumen. Ex quibus satis omnibus apparet, quod τὸ sorpsi, absorpsi, etiam vere Latina, proba, ϵ frequentata vox sit, quam nemo doctorum repudiare aufit.

De tertio succinctius eo, quo facilioris, ut puto, considerationis. Si praeteritum in spondeo contempleris, illud ut analogicam sui aemulationem aemulatur, ita vetustiores eiusce usum agnoscentes spondendi κατὰ διαπλασιασμόν, ut ϵ totondi, momordi, pependi, ϵ similia a suis deducta fontibus, dictitabant. Autores Priscianus, Gellius, alii. Quid? quod hic ipse in Noct. Att. L. 7. c. 9. non modo poposci, momordi, pupugi ϵ cucurri ϵ descendidi, (pro quo nunc descendi)
verum



verum etiam peposci, memordi, spespondi & cecurri, idque Graecae rationis exemplo, a viris non indoctis, neque ignobilibus, dictatum fuisse memoriae prodidit. At postea antiquitatis doctoribus visum tum (e) mutare in (o), tum (s) in spspondi tollere e medio & euphoniae & facilioris pronuntiationis gratia. Quanquam antiquius illud spspondi bono iure tolerari posse existimem. Sed & spondi praeteritum κατ' ἀφάριστον poëtis in usu esse, testis Ausonius Popma. Sed manum a tabula abstrahunt negotia, quae me urgent, & quae negligere religio sit. Bene vale & salve. Ambergae, 1615. Id. Novemb.

Scriptit quoque carmen ad eundem Becmannum v):

Vocibus euge suos Becmane sagaciter ortus
 Adfere Romanis, adfere philologis.
 Quidpe litasse suis Etymis scitissima res est;
 Quidpe vocabla suis pleraque originibus
 Deduxisse decente modo, ratione probante;
 Vincit vel quodvis nectar & ambrosiam:
 A stolidis ruditer derivavisse scatebris;
 Vincit vel quodvis barbar & arcadium.
 Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
 Succinit Ausoniae gloria prima lyrae w).
 Quod factum tibi rite tui docuere libelli,
 In primis liber hic mactus Originibus x).

Ergo

v) Quod occurrit in C. Becmanni poematibus miscell. Hanov. 1619. 8. editis, p. 12.

w) Horatius in epist. ad Pisones de arte poetica, V. 343.

x) Scriptit namque Becmannus manuductionem ad Lat. linguam, nec non de originibus linguae latinae. Huius libri editio quinta multo auctior, melior & correctior prodiit Francof. & Lips. 1672. 8.



Ergo quis heic te iunxe negaverit utile dulci,
Ac dulci merita laudis honore frui?

7.) *Eustatius Husaeus*, fuit adhuc anno 1612. Monzingensis y) ecclesiae Pastor & vicinarum Inspector. Huius filius *Philippus Stephanus Husaeus*, tunc temporis collegii Sapientiae Heidelberg. studiosus, theses theolog. de induratione ac similibus actionibus DEI, ad publicam disputationem a D. *Quir. Reutero*, S. Theol. Prof. ord. & coll. sap. primario Praeceptore, propositas, ad d. XIX. Decemb. defendit. Heidelb. 1612. 4.2).

8.) *M. Balthasar Germanus*, Lipsiensis, aliquamdiu Cru-
cenaci docuit. Hic in nuptias ornatissimi Iuvenis *Ioannis Adami*, Rugenwaldensis, Pomerani a), & honestissimae Vir-
ginis *Sarae Helmiae*, *Lamberti* filiae, *Pithopoeae*, Heidel-
bergensis, celebr. XVI. Febr. Heidelbergae, an. 1591. se-
quens condidit epigramma:

Nuper, Adame, tuos liquida qui voce solebas,
Et numeris ignes ludere disparibus,
Dic, age, dic, cur nunc, numeri cum voce, quiescunt,
Nec iuvat harmonicos fingere, ut ante, modos?
Ergone Pierias artes, & molle canendi
Surripuit studium virgo vel una tibi?
Foeminei o vires, o magna potentia sexus,
Vestra opera quid non perficit alma Venus?
Nunc

y) Huius oppiduli situm & amoenitatem poëtica delineavit Vir ampl.
Cas. Fuchs, tit. curiae matrimonialis Palat. Consiliarius in den Rhein.
Beitraeg. zur Gelehrsamk. an. 1781. fasc. 3. Num. VII. p. 270-278.

z) Quod iam observavi in *Mosbaco* Palat. §. XVIII. p. 23.

a) De quo supra in h. §. num. 4. p. 286. seqq.



Nunc elegos dictat, vocaliaque instruit ora,
 Nunc pedis & vocis comprimit omne melos.
 Iane Dionaenum cautus moderare capistrum,
 Adque tuos cantus, fuetaque metra redi.
 Tuque puellarum mitissima, desine Sara,
 A numeris sponsum sponsa vocare suis.
 Frustra ambo monitis nostris parere recusant,
 Et votum constans servat uterque suum.
 Det DEVS, ut, quia mens vobis est una duobus,
 Perpetuo haec eadem, pectora vestra liget b).

9.) *Balthasar Hoffmannus*, natus est *Sobernhemii* d. VII. Martii an. MDLXIII. patre quidem *Henrico Hoffmanno*, *Grünbergensi* Hasso, verbi divini in ecclesia, quae ibidem CHRISTO colligebatur, ministro; matre vero *Anna Guthenia*, *Heidelbergensi*. Pater *Sobernhemien*sis ecclesiae Antistes, inter praecones CHRISTI in archiducatu Palatino, locum aetate sua sortitus est haud postremum. Avus autem maternus *Henricus Guthenius*, architectus *Heidelbergensis*, OTTONI HENRICO, Comiti Pal. Rh. Septemviro Imperii, carissimus fuit atque acceptissimus. Avia denique ex honoratissima *Lechleriorum* familia duxit originem.

Ac patris quidem sui praesidio pestis illa epidemica, an. 1564. per universam Germaniam vehementissime grassata, puellum nondum bimulum orbavit. Sed anno tamen subsequenti alium nactus fuit parentem, nempe *Fridericum Waltherum*, *Trevirensen*sem, ecclesiae ad *D. Iulianum* Pastorem; ut-

b) Hoc epigramma scriptum est *Crucenaci* d. IX. Febr. dicti anni, & subnexum est carminibus amicorum *Pauli Melissi Schedii*, Comitis sacri Pal. & Eq. civis Romani; *Ioan. Posthii* M. D; *Simonis Stenii*; *Quir. Reuteri*, *Mosbachensis*, editis *Heidelbergae* 1591. 4.



utpote cuius cura domi prima litterarum & religionis elementa percepit, deinde an. 1577. ad Saletianum, eoque non diu post dissoluto, ad Heidelbergense Gymnasium fuit ablegatus. Inde, fundamentis philosophiae rationalis, & Latinae ac Graecae linguae probe utiliterque iactis, an. 1580. ad academiam Wittebergensem, tunc longe florentissimam, sese contulit: in qua cum iurisprudentiae studio se potissimum dedisset, praeter ceteros viros eruditissimos *Matthaeum Wesenbecium*, celeberrimum illum iuris antistitem, tam sedulo quam constanter audivit, ita ut fructus ex eius lectionibus retulerit uberrimos.

Triennio propemodum ibidem exacto, an. 1583. Marburgum Cattorum sese recepit, ne uno loco omnem conquissivisse eruditionis thesaurum videretur, cum interea optimum vitricum *Waltherum*, alterum vitae suae studiorumque subsidium, amisisset. Vt autem inchoatum iurisprudentiae studium ulterius pertexeret, Heidelbergam nostram, viris praestantissimis tum apprime efflorescentem, an. 1585. revertit. Propter ingenii autem, doctrinae probitatisque laudem laudatissimo Principi IOANNI I. Duci Bipontino, de meliori commendatus, ab ipso honorifica vocatione Heidelbergam accitus, atque in amplissimum collegium eorum, qui patriae consilia moderabantur, cooptatus est an. 1587. d. XXIV. Iunii, aetatis ipsius anno vicesimo quarto. Clementia Principis sui fretus, Biponti sedem cum figere decrevisset, vitae fortunaeque sociam sibi delegit honestissimam virginem, *Catharinam*, experientissimi *Ioan. Georgii Stahelii*, artis medicae Doctoris & Archiatri Bipontini, filiam, anno 1592; quacum in annum XXIV. coniunctissime vixit. Ceterum omnes muneris sui partes tanta fide, tanta prudentia tantaque dexteritate obiit, ut singularem cum Patris, tum Filii & Successoris, IOANNIS II, gratiam sibi conciliaret, atque, *Henrico Schwebelio* fati functo, sine ullo honoris impedimento ad-



scenderet altius, & tandem an. 1614. Cancellarii, h. e. secretorum custodis atque arbitri, dignitatem consequeretur. Ex prima coniuge *Catharina* decem suscepit liberos; e quibus filius natus maximus, nimirum *Ioannes Balthasar*, I. V. D. eidem Serenissimo Principi IOANNI II. sedit a consiliis. Noster autem, qui vir fuit ingenio, doctrina, prudentia ac pietate commendatissimus, d. XI. Octob. an. 1623. placido decessu finem vivendi fecit c).

10.) *Theobaldus Meuschius*, Crudenaci natus, litteris humanioribus aliisque studiis propaedeuticis sedulam navans operam, Electoralis alumnus fuit *Neohusii* prope Wormatiam Vangionum, *Ambergae* in Palatinatu superiore, nec non *Heidelbergae* in collegio sapientiae. Postmodum per totos triginta quinque annos in Palatinatu nostro variis praefuit ecclesiis, v. g. Sobernhemienfi; ubi sequens evulgavit scriptum: *Theob. Meuschii Pfarrherrn der — Stadt Sobernheim, trewhertzige Gegenwarnung von der Genugthuung Iesu Christi für alle arme bußfertige Sünder, so von Gott auß Gnaden auß dem verdampften Welthauffen erwehlet.* Amberg 1592. 4. Hoc scriptum habitae Simmerae d. VIII. Dec. 1590. concioni dehortatoriae, quam vocant, *Alberti Photinopotami* (Germ. *Albrecht Hellbachs*) oppositum est, atque H. *Messerschmidtio*, Principis Simmerensis ab epistolis, eam ob rationem dedicatum, ut inspicere quilibet eo melius queat, nostram doctrinam minime tam pravam esse, quam *Hellbachius*, tunc aulicus facellanus, Principi suo, Duci REICHARDO aliisque pro-

c) Vid. Io. Phil. *Crollius* in cit. orat. de Beckelnh. p. 45. not. **; in primis autem eius filius celeb. *Georg. Christi. Crollius* in comment. de Cancellariis & Procancellariis Bipontinis p. 118 — 124, ex msc. orat. *Isaaci Crameri*, Rectoris quondam ill. scholae Hornbacensis, qui coevi sui *Hoffmanni* memoriam coram Ephoris scholae an. 1624. d. VIII. Iunii consecravit.



proposuerat d). Tandem noster fuit ecclesiae Alceianae Pastor & vicinarum Inspector nuncupatus. Verum autem ab ultimo isto munere, iniuste quidem, prouti ipsemet publice confessus est, remotus, ab Equite Ioan. Frid. Riedeselio de Bellersheim, Domino in Altorff, quem summis extulit laudibus, clementer recipitur, atque Pastor ecclesiae, quae Altorffii pascitur, rite designatur. Scripsit quoque & edidit systema chronologicum V. T. ab initio mundi ad desolationem templi secundi Hierosolymitani demonstratum; Spiraе, an. 1612. 4; in quo systemate variae ad Danielis prophetae cap. IX. v. 24. adnotationes occurrunt. In titulo eiusdem systematis sese adpellat *Ministrum ecclesiae, quae est Altorffii Equestrasinorum (Rittesl) in agro Nemetum*. In dedicatione, Serenissimo IOANNI, Comiti Palat. Rh. & Administratori, atque iuveni Principi Electori FRIDERICO, nominis sui *quinto*, consecrata, nonnulla de ipsius vita leguntur e).

II.) *Hermannus Doverinus*: Hic pariter vitale lumen Crucenaci primum adspexit. De eo autem nihil est, quod hic loci commemorem, nisi quod mihi duo libri sub sequentibus noti sint titulis, nimirum (1): *Trinum secretorum politicorum; Politische Geheimnisse, worinnen Fürsten, Herren und Obrigkeiten, dero Raethe und Officianten, sodann die Staedte und Obrigkeiten sich nützlich zu ersehen haben*. durch Herm. Doverinum, Crucenacensem, gedruckt in 8. zu Straßburg. 1622. (2) *Wohlgegründete Prophezeyung, genant das Hahnen-Geschrey*. durch Herm. Doverinum, Crucenacensem, gedruckt im Jahr 1622. in 8.

P p 3

12.)

d) Quae debemus Viro celeberrimo D. Büttlinghausen in den Beiträgen zur Pfälz. Gesch. Vol. II. P. II. p. 146.

e) Vid. idem ibid. Vol. II. P. I. p. 25. Quod iam quoque animadvertimus in Alceia Palat. illustr. §. XX. p. 54. num. 6.



12.) Huic Crucenacensi rursus adiungimus alium Crucenaco-Palatinum, videlicet *Ioannem Conradum Monaeum*. Hic quidem in oppido dicto natus, sed educatus Marburgi fuit; ubi & studiis operam dedit, in Philologicis & Philosophicis audiens *Rudolphum Goclenium*, *Georgium Crucigerum*, *Ioannem Combachium*, aliosque viros eruditissimos, in iurisprudentia vero viros celeberrimos *Ioan. Goeddeum*, *Anton. Matthaeum*, *Christop. Deichmannum*, in primis autem *Hermannum Vulteium*. Interim, bello tricennali per totam Germaniam vehementissimum in modum grassante, Bremam Saxonum secessit, & postmodum cum L. B. Domino de *Kniphausen* iter litterarium in Helvetiam suscepit, ibique *Genevae Allobrogum* ab ore *Steinbergii* & *Godofredi*, filii *Dionysii*, avidissime pependit. Quum autem cum generosissimo suo discipulo Galliam, Italiam & Angliam peragravisset, tandem in Hassiam rediit, Rintelii Doctor & Professor Iuris nuncupatus. Munere suo variisque legationibus, v. g. ad Potentissimam Sueciae Reginam, & ad Serenissimum Hassiae Landgravium felicissime functus, an. 1645. Groningam ad iurisprudentiam, quam *Plato* merito *regiam* vocat *scientiam*, publice docendam evocatur, ibique defuncto *Nicolao Langio* sollemniter succenturiatur. Verum autem biennio post calculi dolores eum sic lecto afflixerunt, ut, paucis diebus praeterlapsis, morti succubuerit. In munere publico fungendo non modo fuit diligentissimus, sed privatim etiam domi semet in studio theologico exercuit, S. Biblia, thesaurum omnium librorum quam pretiosissimum, quotannis attento pioque animo perlegens.

Praeter alia scripta in dias luminis auras emisit explicationem Rubricarum ad digesta; tract. de legum interpretatione; tract. de iure publico f).

13.)

f) Vid. *H. L. Bentheimius* im Hollaend. Kirchen- und Schulen-Staat P.



13.) Ab isto, quem aetate praecessit, probe distinguendus alius *Conradus Monaeus*; utpote qui scholae Neohusianae Vangionum prope Wormatiam Moderator in fine seculi XVI. & ineunte seculo XVII. fuit, de quo Poëta g):

Tertius infaustis turbatum litibus annum
Finierat Titan, cum nondum Rector adesset
Gymnasii, interea clavum moderante *Monaeo*.
Magnum onus ille gerit, totum & requievit in illo,
Vndique quidquid erat molis, nec pondere tanto
Succumbit, rara demulcens arte iuventam,
Ingeniorum sagax olli compendia tradens,
Queis subito Aonias posset conscendere rupes,
Atque Palatinae Sophies superare cacumen h).

Tandem d. X. Novemb. an. 1602. ex Gymnasio Neohusiano transiit ad spartam Rectoris Crucenacensis condecorandam i); ubi quoque pie placideque naturae solvit debita k) an. 1608.

14.)

II. cap. IV. §. 35. p. m. 265. seq; *Balth. Gottb. Niedermeyer* in orat. de Batavorum caelo Germanis maxime propitio p. 17; Merckwürdigkeiten der Koenigl. Dresd. Biblioth. Vol. III. p. 528. num. 500; *Ioecherus* im allgem. Gelehrt. Lex. P. III. p. 608; nos in Comment. hist. litt. de erud. Palat. Belg. Sect. II. §. XII. p. 26. seq.

g) Nempe *Rudolph. Wullenius* in elegantissimo de Neuhusiano Vangionum & huiusdem ill. Gymnasio Musarum carmine heroico, quod prodiit an. 1605. 4; ubi in margine vocatur *Cunradus Monaeus*, Hassus. Hi duo *Monaei* saepius inter se confundi solent. Dictus *Wullenius* fuit discipulus *Io. Phil. Parei*.

h) Quod. monuimus in cit. comm. hist. litt. p. 26.

i) Extract aus dem Pfarr- und Schul-Register de an. 1585. seqq.

k) Aus dem Sterb-Regist. de dicto anno.



14.) Iam sequitur olim hodieque longe celeberrimus *Ioannes Philippus Pareus*, Poëta laureatus, artium liberalium Magister, Philosophiae & S. Theologiae Doctor, magni illius Theologi Palatini *Davidis Parei* l) haudquaquam degener, sed & doctrina & virtute simillimus Patri Filius, d. XXIV. Maii media tertia pomeridiana an. 1576. *Hemsbaci* haud procul a Wormatia natus; sed baptismi sacris initiatus d. XXVII. eiusdem mensis, susceptore & sponfore D. *Philippo Glinckero*, vicinae ecclesiae *Laudenbacensis* Pastore m).
Opti-

l) Germanice dicebatur *Waengeler*, *Waengler*, Conf. *Gundlingius* in der hist. der Gelehr. Tom. III. cap. IV. sect. IV. §. 70. p. 3649. seqq. Nam constat, viros litteratos, quos superiora tulere secula, praesertim nostra in Germania, Germana sua cognomina vel in Graeca vel in Latina crebro commutavisse. Legatur *I. A. Bernhard* in der curiensen hist. der Gelehrten Lib. III. Sect. VII. cap. 12. p. 596. seqq. prouti observavimus in disq. litter. de *Francisco Fabricio*, *Marcodurano*, §. 3. p. 4. seq. Sic, quod hic addimus, primus ecclesiae D. Martini in oppido Curiensi Pastor reform. erat *Ioannes Dorfmann*, qui, nomine pro illius seculi more in Graecanicum converso, *Comander* dici voluit, uti commemorat ven. *Petr. Dominicus de Porta* in hist. reformat. ecclesiarum Raeticarum Tom. I. Lib. I. p. 67. (Curiae Raetorum 1772. in 4. mai.)

m) Huic defuncto d. XVII. Cal. Iunii an. 1577. *Dav. Pareus* concione funebri, quae in T. II. opp. theol. exstat, parentavit, ac tale posuit epitaphium, quod in templo *Laudenbacensi* ante belli tempora visebatur:

Praeclara, heu dolor, eruditione,	Assertor: pariterque disciplinae
Et multa pietate vir celebris,	Custos impiger, indigum patronus,
Praeclarus sed & eloquentioris	Exulum quoque portus hospitumque,
Linguae laudibus ac suavitate	Virtutum decus integerrimarum,
Antistes bonus, atque purioris	Fatis praeproperis sub hoc PHILIPPVS
Doctrinae intrepidus, sacrique cultus	GLINCKERVS tumulto iacet peremptus.

Apud *Phil. Pareum* de vita patris l. d.



Optimam noster matrem habuit *Magdalenam Stibeliam*, Lutrensem, sororem vicini Pastoris Ecclesiae Heppenheimensis, *Ioannis Stibellii* n). Scientiarum fundamentis in humanioribus aliisque propaedeuticis studiis Neohusii Vangionum, ubi FRIDERICVS III, Elector Palatinus, Paedagogium fundavit o), feliciter positis, florentissimam Musarum Heidelbergensium sedem praesentia sua salutavit, ad studia sua ulterius persequenda, urgenda, perpolienda. Vale Heidelbergensibus suis dicens, an 1599. Basileam concessit, ibique eodem anno d. IX. Calend. Martii liberalium artium Magister & philosophiae Doctor publice creatur. Hinc in testimonio, quo exornabatur p), haec legimus: *Praemia & βραβεῖα a multis iam saeculis constituta sunt iis, qui rectam ingressi viam, philosophica cognitione tantum progressi sunt, ut & alios docere, & ad bene beateque vivendum salubribus praeceptis, vivisque exemplis inducere possint. E quorum numero cum esset Ioan. Philippus Pareus, Palatinus, Davidis Parei, S. S. Theologiae Doctoris, ac pro tempore Magnifici Rectoris in illustri Academia Heidelbergensi, filius, honesto & legitimo thoro genitus, vita moribusque probatus, primaque ante aliquot septimanas, Logicarum artium laurea coronatus, & ad secundam adspirans, philosophico Basileensium Ordini, πτυχασμῶ tentamine, & ἐπισμῆνῳ examine suum in hoc studio progressum satis*

n) De quo supra in h. §. num. 3. p. 282. seqq.

o) Conf. *Henr. Altingius* in hist. eccles. Palat. p. m. 194, & conatus noster hist litter. de Gymn. Heidelberg. §. 10. p. 12.

p) Hoc testimonium *Iac. Zvingeri*, Med. D. & linguae Gr. Prof. Basil. tunc temporis philosophici Ordinis Decani typis editum est (Hano-viae an. 1647. 4.) in *Phil. Parei* adorea II. p. 5. seqq. Conf. etiam *Viri Rev. & Celeb. Ioan. Werneri Herzogii* Athenae Rauricae p. 40. & 365. Basil. 1778. 8.



satis superque commonstrasset, dignissimus omnium omnino calculo iudicatus fuit, qui in supremum eiusce Facultatis gradum, quem Magisterium, vel Philosophicam Docturam vocant, constitueretur. Anno proin clō. Io. Ic. die XV. Februarii, Rectoratus munio fungente Viro clarissimo Casparo Bauhino, Med. D. Decanatus vero Iacobo Zvingero, Med. D. conventu omnium Academiae Ordinum publice indicto, cum prius toti confessori elegantis Problematis accurata discussione propriam eruditionem comprobasset, fidemque suam praestito solemni iuramento Ordini Philosophico condixisset, exorata prius licentia a Reverendissimo Principe Iacobo Christophoro, Basileensi Episcopo, Academiae Cancellario, Promotore M. Friderico Castalione, in summam Cathedram conductus, ornamentis Philosopho condignis, pileo, annulo, libro, donatus, liberalium Artium, totiusque Philosophiae MAGISTER, sive DOCTOR, designatus, pronunciatum & proclamatum est: accepta insuper & heic Basileae, & ubi vis locorum, docendi disputandique, quantum philosophicae encyclopaediae latitudo includit, & aliorum insuper privilegiorum, Philosophiae Doctoribus ubivis terrarum concessorum, liberrima & amplissima facultate. Quod ipsum Decanus, & reliqui Collegii Assessores Philosophi, publicis hisce litteris, Facultatis sigillo munitis, ratum testatumque fecere. Actum Basileae IX. Kalend. Martii. Anno Aerae Christianae millesimo quingentesimo nonagesimo nono. Deinde Theologiae studio sese totum tradidit, inque eo sub Theologis eximiis longaque celeberrimis, in Palatinatu quidem sub parente suo, & D. Dan. Tossano: Basileae sub D. Io. Iac. Grynaeo, & D. Amando Polano: Genevae tandem sub D. Theodoro Beza, atque aliis, egregios fecit progressus, unde & Basilea & Geneva pietatis & eruditionis suae praestantissima reportavit testimonia. Salutavit etiam academias Friburgensem, Tubingensem & Argentoratensem.

Prae-



Praeterea noster cum *Georgio Thurio*, Pannonio, plurimum linguarum peritissimo, d. XX Decemb. an. M. D. C. Heidelbergae a *Paulo Melisso Schedio* Caesareus Poëta Laureatus fuit sollemniter creatus, prout ex ipsius *Melissi* oda alcaica ad utrumque patescit:

Vivax in auras quae liquidas tulit

Lucina Vatem, Pierio choro

Primis ab annis consecravit

Ad varium melos incinendum.

Apollo favit carminis artifex;

Favere Musae, candida Numina.

Felice sensi cum Minerva

Mercurium mihi sat superque

Aequum & volentem. Si Venus addidit,

Et gratiarum purpureus decor

Concinnitatis seu leporis

Nonnihil, ingenuis amoenum

Et suave credo mentibus accidit,

Phoebo, Camenis, Palladi deditis;

Celebritatem conspicando

Nominis, eximiaque famae

Me consequutum, repere non humi,

Clarum sed alte tollere verticem

Amasse: quamquam nil superbe

Aut tumide, nihil arroganter.

His imputantem viribus ingeni

Iam languefacti, prae senii mala



Aetate cani. Nam bis ultra
Sex mihi lustra colum diurnam
Produce Parcas sortilegas liquet.
Iamque ecce chordas emeritae lyrae
Suspendo valvis sacram ad aedem
Aonidum, & numerosa plectra.
Donetur illis post obitum meum,
Quemcumque dignum sobria duxerit
Clio, sororum dia princeps,
Hesiodo Herodotoque teste.
Summae voluptati est mihi cernere
Agmen minorum pressius insequi
Vestigia antiquum, Deoque
Proximus Clario videri
Gestire; nec non carpere Laureas
Late comantes, ardua frontium
Artis refertarum Linaeae
Praemia. Vos igitur sequaces
Novem Dearum, & comis Apollinis
Mythae, corollas accipite has duas,
Queis enitescatis decenter
Tempora docta perenne vinciti,
Caste & pudice Virgineo in grege
Vosmet gerentes. THVRIVS Vngaris
Cunctis ametur, diligatur
Pannonibus, venerandus Istro,



Ob eruditi nomina Patruī.

PARFEE, Nicri cura, Nemetibus

Amere cunctis, diligare

Lusatiusque Silesiisque,

Ob claritatem conspicui Patris.

Vterque salвете, & quibus utier

Vos iure, pacto, lege par est,

Vtimini, titulo fruētes

Vobis tributo; non sine gloria,

Ornassee dignas iudicio optimo

Hac luce Natali MELISSI

Laurea ferta comas utrique.

Locus Sigilli.

PAVLVS MELISSVS SCHEDIVS &c. q).

Hinc *Pareus* noster ad varias functiones easque honestissimas in Palatinatu mature promoveri coepit, easque magna cum laude, fide & diligentia aliquot annis obivit. Nam post reditum suum in patriam humaniora docuit primum *Crucenaci*, scholae praefectus Rector; ubi ad *Philippum Dupinum*, Gallo - Aquitanum, qui, sub praesidio *Dav. Parei*, theses theolog. de sacra Domini coena Heidelbergae d. XXIX. Aug. an. 1601. publice examinandas proposuit, hocce scripsit epigramma:

Si labyrinthos variorum nosse labores

Discupis, e verbis quos plicuere sacris;

Numquam finis erit, sed secula multa legendo

Consumes, perdes quin oleum atque operam:

Q q 3

Nec

q) Vid. *Phil. Parei* adorea I. p. 3. 4. & 5.



Nec modus est liquidis nugas affingere verbis;
 Mystica dicta DEI, mystica sensa petunt.
 Eia age, thesauros mentis deprome, *Dupine*,
 Quos hausti e sacris nocte dieque libris:
 Verbaque salvificae fidei certissima signa,
 Ad fidei normam percipienda, doce.
 Ergo Pontificum valeant *μορφώματα* coeca,
 Et Pantusiadum somnia abesse velint.
 Illa fides vere novit comprehendere Christum,
 Credere qui novit, quae fugiunt oculos r).

Non diu autem Crucenaci permanfit, sed ad Rectoratum Neohusiani paedagogii vocatus transiit. Postea, nimirum iam an. 1610 praepositus fuit scholae Neostadianae ad Hartam; ubi discendo, docendo, scribendoque multis fuit utilissimus.

Post bina lustra furor Belionae in patria nostra insano modo grassari incipit. Fiunt induciae, bellum, pax: rursus bellum. Nihil Heidelbergae tutum. Crescentibus autem in dies periculis, Pater *Philippi* monetur ab amicis, tam domi, quam foris, ut in aliam sese speculam recipiat, unde velut e longinquo imminet prospectare mala tutius quiret. Obtemperat, statimque in proximam Pathmum sese confert. Nihil igitur ab officio boni civis aut constantis Professoris alienum se facturum ratus, ingenti quamvis dolore suo, ad d. XVII. Cal. Octobr. an. 1621. *Heidelbergae*, (quam alteram suam patriam semper in ore habebat, cum hocce gemitu: *O Heidelberg, o Heidelberg!*) invitae vale dixit. Pathmus autem

r) Sub hoc epigrammate, pro more temporis illius composito, leguntur haec: M. Ioan. Philippus Pareus, P. L. Rector scholae Crucenacensis, scripsit: *αὐτοσχέδιον*.



autem ipfius erat *Anvilla*, oppidum Bipontinum, quo poft
fextam diem pervenit. Interim miles Henoticorum veluti
quodam cataclysmo omnem terram Palatinam paffim inundat,
occupat, devaftat.

Adeoque idem tempeftatis bellicae terror *Philippum* quo-
que noftrum ad chariffimum Parentem, omni fubfidiaria ope
Anvillae mifere deftitutum, extrudit: Qui cum *miscemus* s)
preces communes, gemitus & fufpiria de florentiffimi nuper *Pa-*
latinatus horribili vaftitate: De fcholarum in equilia converfio-
ne, de templorum direptionibus, Ecclefiarum everfionibus, mi-
niftrorum & paftorum exiliis, fpoliationibus, flagris, vinculis,
caedibus. Plangimus igitur cum *Pfalte* (Pfalms LXXX. v. 6.
feqq.): Cibafli nos pane lachrymarum, & propinafli nobis
lachrymas in menfura: poftuifli nos litem vicinis noftris: &
inimici noftri fubfannaverunt nos fibi. Vitem plantafti, &
radicari fecifli radices eius, & implevit terram. Operti funt
montes umbra eius: & rami eius ut cedri DEI. Vt quid di-
ripuifli macerias eius, & collegerunt eam omnes tranfeuntes
per eam? confumfit eam aper filveftris, & fera agreftis de-
pafca eft eam. Deus exercituum revertere, obfecro, refpi-
ce e caelo, & visita vitem tuam, & vitiarium, quod planta-
vit dextra tua.

Praefentia filii, nurus, & nepotis, quantum exilii fuerit
Δελητήριον, incredibile dictu eft. Cor fuum interno tripudio
exilive faepius conteftatus fuit, quod haec trififfimi exilii
μελάγματα DEVS de caelo largitus fit in finu fuorum ex hac
miferiarum valle, ἀναλύεσθαι ut liceat: intime gavius, adefle
fibi, qui oculos clauderent.

Post aliquod temporis fpatium *Philippus* nofter cum fuis
remigravit Neoftadium fuum; ubi & pater ipfius testamen-
tum condidit, ac fubfcripfit hisce verbis: Ego DAVID
PA-

s) Sunt verba ipfius *Philippi* in narrat. hift. de vita *Dav. Parei*, fol. m. II. b.



PAREVS, S. Theologiae Doctor, & Professor Academiae Haidelbergensis: nunc vero afflictus exul, maxillari catharro aeger, caeterum animi integer, haec manu propria scripsi, & subscripsi Neapoli Nemetum in illustri Collegio Casimiriano A. D. XIX. Martii. Anno M. DC. XXII t). Noster vero, Palatinatu sub tristissimum iugum misso, dicta Neapoli ab Hispanis an. 1622. occupata, direpta & vastata, non solum omnium suarum rerum, potissimum egregiae suae bibliothecae iacturum fecit gravissimam, sed propulsatus etiam, in exilium abire necesse habuit. Singulari autem DEI T. O. M. misericordia conservatus, non diu propter virtutes suas & haud proletariam eruditionem vocatione ad aliud carere munus potuit. Protinus etenim ab illustrissima Principe Arausionensi CATHARINA Belgica vocatur ad novum Gymnasium academicum Hanoviae sollemniter erigendum: utpote cuius Rector electus, & Professor Philosophiae, linguae Hebraicae, ac Theologiae constitutus est, cum rev. D. Paulo Tossano, Viri celeb. Sebastiani Beckii, Theol. D. & Prof. Basil. olim in Synodo Dordracena collega & constante amico, atque aliis. Alias praeterea meruit adhuc vocationes. Nam anno 1610. ab illustrissimis Frisiae Ordinibus *Franequeram* ad Professionem Theologicam vocatur; sed tunc Pater Filium, senectutis baculum, a se dimittere noluit. Anno 1630. illustrissimus Comes Nassovicus, misso ad illum nuntio, D. Henrico Alstedio, in Transilvaniam abituro, succedere voluit. Hinc & a fautoribus Laufannam Helvetiorum, & Harderovicum Gelrorum, ac Daventriam Transisalanam invitatur. Verum autem Magistratus Hanovicus ipsum retinuit, ipseque musis Hanovicis consecrare se ulterius voluit, licet ἀπολύτρωσιν in Palatinatu in senectute sua anhelaverit, ut ad cineres b. Patris, decurso vitae curriculo, componi possit u). Spar-

t) Vid. cit. narrat. hist. fol. 13. b.

u) Ex *Ph. Parei* adorea III. p. 10. & 11.



Spartam Hanovicam & docendo & scribendo egregie condecoravit. Multis quoque adversae fortunae casibus fuit agitatus & iactatus, partim in re domestica, partim extra eam. Leviozem quemdam casum ipse refert v) hisce verbis: *Parentis hic lapsus w) mei me quoque casus, qui mihi periculo non minori parique eventu contigit. Francofurti enim cum an. 1628. die 10. Iunii, hora septima matutina, ad amicum forte intervirem, deque domo illum quaeritarem, pultando ostium, quod occlusum firme non erat, in ingressu infelicem pedem moveo, & ecce cellae ianua limini imminens malo fato reclusa, totum me praecipitem agit ad fundum cellae, per plusculos gradus lapideos, ad quos collisus praeter dolores immanes coxendicis gravius malum DEI beneficio, non aufero: atque acutum recordatio paterni lapsus mihi hos versiculos expressit:*

Qui te praecipitem, Genitor, servaverat olim:

Ille DEVS lapsus dirigit ecce meos.

Vsque adeo hic CVSTOS motus contemperat omnes,

In mala, & ipse cavet, ne nocitura ruas.

Erige nos verbi fulcro sceptroque IEHOVA,

In primis nostram sustineasque fidem.

O DEVS, inCHRISTO ut stemus firmi, effice: quando

Huic non innixus, qui cadit, ille perit.

Quum anno 1634. Academia Heidelbergensis aliqua frueretur pacis tranquillitate, eademque tranquillitas spem subministraret meliorem, Pareus noster ad Ordinem Philosophicum ibidem adspirare coepit; sed spe excidit. Hinc

Vir

v) Ex dicta narrat. hist. fol. 10. b.

w) Qui accidit d. XXX. Ianuarii an. 1620. in Pareano suo suburbii Heidelbergensis, prouti legimus ibid. fol. 10. a. b.



Vir aetate sua clarissimus x) scribit: *Academia me principe caput erigit, ante mensem docere orso: cui succenturiatur Schius, Hebraeae & Graecae linguae Professor, hac ipsa hebdomade lectiones suas auspicatus. Aliorum altum silentium; Iuriconsultus nullus, praeter Bachovium adest: ut nec Theologus. Pareus Logicam ambit: sed ambit. Ethica cuidam Cunoni adsignata, ignoto mihi. Physicam Doct. Hemmelius prensat. Mathematica & historica Berneggero destinata: modo per uxorem Argentina sese extricare quiret. Doctor Altingius expectatur canicularibus feriis, forsitan comites aliquos Professores adducturus. Frater eum hic hiematurum sperat: quod optarim. Studiosis nullus est patefactus locus collegialis, ob sumptuum defectum. Magasini enim institutum frumentum omne intercipit; impeditis etiam caeteris redditibus academicis. Expectamus nihilominus e messe & vindemia, utraque uberrima, copiolas luculentiores, quibus & profitentes & proficientes sustentantur.*

Noster Philippus, iam rude donatus & emeritus, a. d. XX. April. an. 1647, aetatis LXXII. Basileae, praestitis praestandis, cum iureiurando theologico, absens summos in Theologia honores fuit consecutus. Sequentia ex diplomate y) subiungere hic placet: *Ex Archi-Palatinis certe Exulibus*

x) Nimirum Cunradus Schoppius in epist. ad Dan. Tossanum, data Cal. Quintil. Anno 1534. Myrtilleti; quae exstat in monumentis pietatis & litter. Virorum in re publica & litter. illustrium, selectis P. I. (Francof. ad Moen. 1701. 4.) p. 350. conf. comm. nostra de Iano Gebhardo p. 38.. not. i.

y) Quod scripsit. ven. Sebast. Beckius, S. S. Doctor, & in academia Basil. Professor, Promotor rite designatus, Facultatis Theol. Decanus; atque invenitur in Phil. Parei adorea III. p. 8. — 15. Hic notandum, prodiisse tunc scriptum, hodie rarissimum, cuius plenus hic est titulus: כבוד חכמים יגלהו „ Honor est sapientium pa-

R r 2

fe:it:

trimonium. IOH. PHILIPPI PAREI, Dav. Filii, Adorea triplex.
I. Laurea Poëtica Caesarea: ornata Vicariatu Comitivae Palatinae.
Largitore illustri & magnifico Viro, Domino PAVLO MELISSO
SCHEDIO, Alphi Politano Franco, Comite Palatino Caesareo, E.
quite aurato, Cive Romano, Poëta Laureato. Heidelbergae anno
1600. a. d. 20. Decemb. II. Doctrura Philosophica, & Magisterium
liberalium artium. III. Doctrura Theologica, & Ius interpretandi
scripturas.* Vtraque dignitas, ob merita virtutis & doctrinae collata
ab inclytæ Rauricae Basileënsis Academiae Facultate *Philosophica*, Iu-
veni, an. 1599. a. d. 15. Cal. Martii. *Theologica*, Seni rudiario, &
emerito. Aetat. LXXII. an. 1647. a. d. 20. April. praestitis praestan-
dis, cum solempni iuramento theologico. Hanoviae apud Iohan.
Aubry. Anno M. DC. XLVII. 4.,, Huiusce scripti, quod in Athe-
nis Rauricis merito adnotatur p. 40. & 365. me, rogatu ven. *Zwipffii*
mei, ad usum meum humanissime participem reddidit maxime ven.
& celeberr. *Herzogius*, egregium Academiae Basil. ornamentum.



fecit: ac insuper consensum suum orthodoxum in sana doctrina cum nostris scholis, ecclesiis, ac confessionibus, secundum S. S. reformatis, scripto ad nos misso clare sufficienterque testatus est: denique iuramentum consuetum & solemne, invocato S. S. TRINITATIS nomine Ordini nostro, absens ut praesens per scriptum peculiare, religiose praestitit: sicque legibus Facultatis nostrae satisfecit: Iccirco venerabile Facultatis nostrae Collegium, ut aequae eius petitioni satisfaceret, illum in numerum S. S. Theologiae Candidatorum retulit, & inscripsit, eidemque Gradum Doctoratus Theologici, per me rite designatum Promotorem, publico hoc Instrumento, non tamen inconsulto Senatu Academico, conferri voluit, & decrevit. Quanquam autem absenti Gradum Doctorae conferre, apud nos, quantum scire possumus, res sit nullius exempli, tamen ne Collegium nostrum Dn. PAREO id, quod desiderabat, absenti denegaret, fecit & Personae ipsius dignitas, qua coelestis eius Promotor per donam tam eximia in ipsum collocata hoc Gradu dignum fecit, & senectutis eius, annum septuagesimum secundum attingentis, infirmitas, qua longinquioris ad nos itineris difficultates sustinere prohibetur. Alioquin ut nulli iter facere valenti Gradum absenti conferendum censemus: sic tali necessitate detento, dignitatem, quam optime meretur, non denegamus. Iusta vero & perpetua causa omnes a Gradu abarcendi, est indignitas, atque ignorantia; sed accidentalis tantum, & particularis, quae iustae necessitati cedere potest, loci distantia. Vnde, florente Academia Heidelbergensi, non defuerunt exempla eorum, qui Gradum Doctorae digni iudicati acceperint, etiam absentes. Quare, Promotoris officio rite mihi imposito, mi reverende & praestantissime Dn. PAREE (Te enim praesentibus his litteris nostris nunc alloquor) defungar, decretosque honores iam rite conferam. Quod ut fiat *νομιμας καὶ ἐσχημὸς* decenterque, in possessionem novae Dignitatis te intromittam, etsi usitata symbola corpori tuo, *cew* absenti, applicare nequeam, tamen de re ipsa paucissimis monebo. — — —

Qua



Qua occasione *Pareo* nostro varii Viri eruditissimi z) summum in S. S. Theologia axioma gratulati fuerunt, nempe *Balthasar Venator*, Ictus & Poëta nobilisa); *Dan. Tossanus*, Gymnasiarcha Basileënsis b); *Ioan. Georgius Besserer*, Palatinus Exsul c); & *Ioann. Georgius Meckelius*, Poëta Laureatus d). Verum autem non diu post huncce honorem sibimet collatum in hoc mundi theatro superstes fuit *Pareus*. Nam an. 1648. e) Hanoviae vitam terrestrem cum aeterna commutavit. Adponamus hic *P. Melissi Schedii* in insignia *Pareorum* ad cl. *Dav. Pareum*, Theologum incomparabilem, epigramma:

*Rupes aurea, Regiusque supra
Puer floridulis genis corona
Cinctus aureola, tibi tuisque
Adgnatis Clypeum, Paree, pulchre
Ornat, Cassida cornuum duorum
Robur firmat. Habetis hoc Melissi
Donum perpetuos gerendum in annos.
Et sublimis Honos, & alta Virtus
Vos hoc munere iudicavit esse
Dignos. Posteritas & hanc & illam*

R r 3

Po-

-
- a) Quorum carmina sunt adiuncta cit. *Adoreae III* p. 18 — 28.
a) *Ph. Parei* discipulus, qui duplex suum melos & syncharisticum & anacreonticum scripsit Meisenhemii a. d. 28. April. an. 1647.
b) De hoc egregia nobiscum communicavit laudatus celeberr. Basil. Theologus *Herzogius* in adumbratione eruditorum Basileënsium apud externos celebrium, ed. Basil. 1780. 8.
c) Fuit Weingarto-Palatinus.
d) Postea Pastor apud Leimenses in vicinia Heidelberg.
e) Non an. 1643, prout nonnulli ariolantur.



Ponat ante oculos sibi usque & usque:
 Nil non efficiet per hanc & illam.
 Certe quo mage creverint Nepotes,
 Hoc crerit mage Honos & ipsa Virtus f).

Huic epigrammati subnectimus ipsius *I. Ph. Parei* in eadem insignia conditum epigramma:

Stemma *Pareanum* decorat *Trinacria Rupes*,
Regius atque *Puer* laudis honorat opus.
 Sed mage *Virtutem* monstrat *Parnassia Rupes*,
 Quam nunc in summo candidus ornat *Olor*.
 Exsurgant alii, *Triplicis* qui culmina *Rupis*
 Condecorent factis promeritisque suis g)!

Monumentum, quod *Philippus* noster optimo suo Patri posuit, quoniam *Pareana* inde illustrari familia poterit, hic adiungere placet:

MONUMENTVM,
 CHRISTO, SERVATORI
 SACRVM.

DAVID. PAREVS. HOCCE. TVMBO. EST. CONDITVS.
 E. GENTE. SLESICA. VRBE. FRANCOSTEINIA.
 QVI. VERITATIS. ORTHODOXAE. PVRIVS.
 ET. HAVRIENDAE. ET. EDOCENDAE. GRATIA.

IN.

f) *Melissi* schediasmata poetica multo auctiora secundo edita sunt tribus Partibus Lutetiae Paris. an. 1586; eiusdem meletemata prodierunt an. 1595. Optandum, ut eius carmina, postmodum concinnata, colligerentur typisque ederentur.

g) Vtrumque epigramma cum ipsis insignibus obvium est in cit. triplici adorea, post titulum.



IN. PATRIAM. ALTERAM. PALATINI. SOLI.
DELATVS. IPSA. LVSTRA. DENA. ATQVE. INSVPER.
BIS. TRES. DECEMBRES. STRENVE. DEI. GREGEM.
SEMENTE. PAVIT. VERBI. IESV. COLLIGENS.
ECCLESIAM. IVVENTAM. ACADEMICAM. DOCET.
VIGINTI. ET. AMPLIVS. PER. ANNOS. INCLVTVS.
PROFESSOR. OPTAT. DEIN. RELINQVERE. ALTERI.
ORBAM. SCHOLAE. CATHEDRAM. QVANDO. CAELITVS.
PVNIT. SVPREMVS. ARBITER. MORTALIVM.
CVLPAS. PALATINIS. IN. ORIS. VINDICANS.
TER SACROSANCTI NOMINIS. SVI. DECVS.
EXVL. PAREVS. MARTIS. EFFVGIT. CRVCES.
REDITQVE. MYRTILETVM. ANIMAM. CHRISTO. SUO.
POST. REDDITVRVS. TRADIDITQVE. PROTINVS.
SOLVTVS. OMNI. CARCERE. ATQVE. VINCVLIS.
VALETE. MVNDI. PERDITI. SATELLITES.
AT. VOS. VALETE. AETERNITATIS. HOSPITES.
DAVID. PAREVS. HOC. TRIVMPHAT. IN. CHORO.

LVGENT. PARENTEM. FILII. SVPERSTITES.
PHILIPPVS. ET. GEORGIVS.
NVRVSQVE. TRISTIS. ANNA. FLET. SOCERVUM. SVVM.
AMBO. DEHINC. NEPOTVLI.
DANIEL. DAVIDQVE. ADEMPTVM. AVVM. SIBI. DOLENT.
NEC. VSQVE. FLERE. DESINENT.
DONEC. PARENTEM. AVVM. SOCERVMQVE. CAELICIS.
RVRSVM. SALVTENT. GAVDIIS.

VIXIT. ANNOS. LXXIII.
MENSES. V. DIES.

XVI.

OBIT. HAIDELBERGAE. DIE. XV. IVNI.
ANNO. 1722. C. XXII.
PATRI. OPTIMO. CHARISSIMO.
BENE. MERENTISSIMO.

DE.



DEVOTI. OBSEQVI. ET. AMORIS.
 IGITVR. SVO. ET. SVORVM.
 NOMINE. POSVIT.
 PHILIPPVS. PAREVS h).

Quod ad coniuges eius attinet, matrimonio sibi iunxerat primo *Annam Mariam Beckeriam* i), deinde feminam nobilem, *Annam Catharinam Deckherriam a Walhorn*, a. d. XXVII. Iulii an. 1646. denatam, de qua insignis Poëta k):

Vtrumque motum sollicitat Domus
 Nostri Parei, Coniugis optimae
 Oppressa fato; oppressa fato
 Coniugis heu! nimium dolendae.

Fido haec levavit robore dispare
 Annos Mariti; si qua valentiae
 Pars haesitavit, dulcis Vxor
 Vel dape, vel studio salubri
 Admovit aegro suppetias Viro,
 Solatiorum non rudis, otia
 Praebere connexo labori,
 Et vigiles recreare curas,

Cum

h) In hoc monumento memoratur tertius *Dav. Parei* filius, Ioannes Georgius, Heidelbergae natus, d. III. Oct. 1588. Vid. *Vita Davidis*, fol. 6. b. Adeoque numero Professorum Heidelb. non iam an. 1584. inferendus, uti legimus in serie. *Georgius* autem erat Sereniss. Principis PHILIPPI LVDOVICI Ephorus, eius in itinere Gallico comes. Vid. ampliss. Dn. *Flad* l. d. pag. 28.

i) Sic discimus ex *Wolfii* progr. in obitum *Pb. Parei*.

k) Vid. *Balth. Venator* in *Pb. Parei* adorea III. p. 19. seq.



Cum fausta aratrix deposuit manus
Famosa chartae iugera Deliae,
Cum fessa dimisit *Stagira*
Discipulam rationis aurem.

Quanta est quietis gratia, post decem
Et dena *Marci* Dramata Ludii
Exterfa, & emuncta, & recusa,
Coniugis alloquium anteferre
Centum theatri! Quae patientia
Restat *Pareo*, tot maria & freta
Enavigandi, priscum ut Orbem
Per veterum monumenta lustret
Solutus superstes? Sed mala temperat
Casumque acerbum gloria Rauricū,
Divinae & humanae Salutis
Notitia *Basilea* felix.

Averte paulum moestitiam, immemor,
Paree, fati, nec Sapientiae
Coelestis insignem galerum
Funereis viola querellis. — — —

Philippus, quantum novimus, duos habuit filios, sed
utrumque obitu suo parentis fata antevertentes. Hinc Pala-
tinus Exsul ad eundem *Philippum* 1):

Tuque *Pareanae* nunc ultima gloria gentis,
Doctor sic magnum Patrem imitare tuum:

At-

1) Nempe *Io. Ge. Besserer*, ibid. p. 22.



Atque patrissare adfida connitere mente,
 Theiologus gnatus Theiologoque Patre.
 Et matre, atque patre, & chara prole orbus es omni,
 Coniugii & gemini gaudia blanda gemis.
 Detrectant presso pendentia brachia collo:
 Parce, precor, Manes sollicitare tuos!

Erant autem isti filii, *Daniel*, *Neohusii* natus, & *David* m).

Iam sequuntur *Io. Ph. Parei* opera omnia edita, aut edenda:

I. Philologica.

M. Accii Plauti comoediae XX. cum animadversionibus & notis; *P. Terentii Afri* comoediae VI. cum animadversionibus & notis? *C. Sallustii* historiae cum notis; *Q. Aurelii Symmachi* epistolae, cum notis & electis; *Papinii Statii* poemata, absolutissimo indice illustrata; *Calligraphia Romana*; *Provocatio ad Senatum criticum, contra Vitum Garnerum*; *Analecta Plautina, contra Vit. Garnerum*; *L. Annaei*, M.
 An-

m) De *Davide* nihil habeo, quod hic addam. Sed de *Daniele* conferri omnino meretur celeb. *Georgius Christianus Iouannis* in praefat. de rerum Palat. scriptoribus, praefixa *Dan. Parei* historiae Bavar. Palatinae, p. 134. seqq; cel. *Ioecherus* l. d. P. III. p. 1254; ampliss. *Dn. Flad* l. d. p. 29; *Morbofius* Tom. I. Lib. IV. cap. XI. §. XII. p. m. 152; ib. cap. XIII. §. 3. p. 189.; ibid. Tom. II. Lib. I. cap. V. §. 2. p. 25; ubi minime laudatur, sed plagiarius & Criticorum simius adpellatur; *Io. Frid. Noltenius* in Lex. L. L. antibarb. Tom. II. (quem edidit filius *Io. Andreas Noltenius*, Lips. 1768. 8. mai.) & quidem in bibliothecae Latinitatis restitutae conspectu speciali, p. 361. seq. Perperam autem uterque *Pareus*, tum Pater *Philippus*, tum filius *Daniel*, Professoribus Heidelberg. adscribuntur in cit. serie.



Annaei F. Senecae, quae exstant, opera omnia: quae recensuit, indice & repertis Stoicis illustravit; Musae fugitivae, five Poëmatum liber; de Particulis L. L. commentarius; de Particulis L. Graecae commentarius; Lexicon criticum, five thesaurus linguae Latinae.

II. Philosophica.

Grammaticae Latinae artis libri duo, cum praxi; Grammaticae Graecae artis libri duo, cum praxi; Elementale linguae Hebraeae, cum praxi; Organi *Aristotelis* analysi ad Senatum Dantiscanum; Rhetoricae artis libri duo, cum praxi; Logicae artis libri duo, cum praxi; *Analytis Logica* orationis *Iusti Lipsii* de calumnia; *Electa Platonica*; *Panoplia Sapientiae humanae*; *Philippi Cominaei* historias e Latino in Germanicum transtulit; *Historia vitae & obitus D. Davidis Parei*, Patris; *Analytis Logica* IV. Libb. *Institutionum Iuris civilis*; Varias quoque scripsit & habuit disputationes, ac declamationes, de variis argumentis philologicis, philosophicis, & theologicis.

III. Theologica.

Analytis logica & theologica Catecheseos reform. ecclesiarum & scholarum; *Analytis typica* Catecheseos, perpetuis tabulis adornata; *Theologia symbolica* de Sacramentis in genere & in specie; *Güldin Kleinodt vom H. Abendmal*; *Christliche einfaeltige Erinnerung vom H. Abendmal*; *Analytis typica epistolae D. Pauli ad Romanos*; *Comment. in ep. Pauli ad Colossenses*; *Anal. typ. ep. D. Pauli ad Coloss.*; *Comment. in ep. D. Pauli ad Philemonem*; *Comm. in ep. Apostoli Iudae*; *Castigationes in Io. Magirum Iesuitam*, de auctoritate S. Scripturae; *Apologia de potestate ecclesiastica & civili*, contra D. Dav. Owenum, Anglum; *Ioan. Chenetii institutiones theologicas*, a *Theodoro Beza* Gallice editas, in linguam Lat. convertit; *De Deo, & vera eius agnitione adversus Atheos, Anti-Trinitarios, Arianos, Samosatenarios,*



Photinianos, veteres & novos haereticos, libri III; Opera Parentis theologica posthuma omnia in tres tomos collegit, recensuit, & vernacula in linguam Latinam transtulit n).

Hinc de Philippo nostro Vir venerandus: *Monumenta, quae edidit, quaeque adhuc in lecythis servantur, quorum quaedam etiam nos vidimus, ita multa sunt, ut iis recensendis Instrumenti huius ratio & modus non ferat. Satis sit, ea pietatem eius, variamque doctrinam, maxime vero theologicam, publice omnibus ac privatim venerando nostro Collegio celeberrimam reddidisse o).*

Praemisso hocce librorum catalogo, nonnullorum editiones, atque Eruditorum quorundam iudicia sumus indicaturi, immo aliqua scripta omissa addituri. In quadam epistola p) ipse Philippus Pareus scribit: *Habeo Nonium Marcellum Grammaticum, a me cum codice manuscripto bibliothecae Palatinae sedulo collatum, ac recensitum nova prorsus methodo. Si vita supersit, editurus quoque sum. Vir litteratissimus q) nos certiores facit, Pareum revera Nonium edidisse, immo semet eiusdem emisisse librum r).* Praeterea librum evulgavit Han-

no.

n) Hunc catalogum ita ordinatum, sed non satis accurate concinnatum, nec completum reperi in *Pb. Parei* adorea III. p. 16. 17. & 18.

o) Sunt verba *Seb. Beckii*, ibid. p. 11.

p) Ad *Dan. Toffanum*, Hanoviae d. XXIV. Ian. an. 1643. data; quae exstat in cit. monumentis pietatis &c. T. II. p. 458 — 462; ubi & ad eundem alia eiusdem *Parei* occurrit epistola, p. 462 — 464. data Hanoviae Cal. Martii 1643; ex quibus epistolis notitia nonnullorum *Parei* scriptorum hauriri potest.

q) Nempe *Io. Alb. Fabricius* in *biblioth. Lat. Lib. IV. cap. VI. p. 768*, & in *supplem. p. 318*.

r) Vid. *Vir ven. & celeberr. D. Büttinghausen* in dem *Verzeichniß der Schriften die Vniversitaet Heidelberg betreffend. p. 6*.



noviae 1624. 4. sub titulo: *Oberti Gifanii observationes singulares in linguam Latinam.* De quo libro ipse s) scribit: *Post elaborata illa theologica, miro quodam fato ad manus meas pervenit integer commentarius de lingua Latina praecellentissimi ICTi Huberti Gifanii, quem, ut nosti, illustris Vir Gaspar Scioppius, Comes de Claravalle olim, cum domesticus esset Ingolstadii illius Viri, summa industria compilavit, & eo nomine varie a viris doctis plagii fuit arcessitus. Quando Neuhufii essem, ubi & Te discipulum tunc habuisse cum gaudio recordor, collega meus Cunradus Scioppius (Schoppius) mihi suppeditavit excerpta quaedam huius commentarii, quae ego, dum Hanoviae vivo, publice edidi, sub hoc titulo: Oberti Gifanii observationes singulares in linguam Latinam. Et puto te vidisse. At quidem magnopere me Rempublicam litterariam mihi demeruisse visus sum: ratus, omnia me Gifania protulisse, praesertim cum & in aliorum manibus alia non volverentur, adeo etiam a Philologis, Gifaniana non aliter laudarentur. Multa vocabula in sordidis abiicit, quae tamen recentiorum, v. g. Cellarii & utriusque Borrichii, industria ac sollertia feliciter vindicata, atque meliori suo censui restituta sunt t).*

Eiusdem commentarius de Particulis linguae Latinae. Accessit *Benedicti Floretti* apologia pro *M. Accio Plauto*: opposita scaevo iudicio Horatiano & Heiniano. Francof. 1647. 1697. 12. In hoc libello *Vallam, Doletum, Stewechium*, nec non *Ioannem Hawkinsium*, celeberrimum quondam in Anglia Medicum, qui eruditissimos de Particulis L. L. dialogos emiserat, & praesertim *Tursellinum* exscripsit. Quae autem insuper de suis habet, horum notatu digniora *Tursellino* ab se locupletato intulit *Iac. Thomasius* u). Libellum edidit

S s 3

Pa-

s) Pareus in cit. ep. ad *Tossanum* p. 459. seq.

t) Conf. *Noltenius* l. d. p. 361.

u) *Hor. Tursellini* de particulis Lat. orationis libellus post curas *Iac. Tho-*



Pareus anno aetatis suae septuagesimo secundo, eundemque inscripsit *Ioan. Frid. Gronovio*, docte simul in hac dedicatione agens de natura & utilitate συνδέσμων, i. e. coniunctionum, quae fit in oratione per particulas v).

Eiusdem Lexicon Symmachianum, in quo velut indice locupletissimo omnia simplicia vocabula, nomina propria, particulae elegantiores, quotquot occurrunt in gravissimo auctore Q. *Aur. Symmacho*, Praefecto urbis, ordine alphabetico digeruntur. Neapoli Nemetum 1617. 8.

Eiusdem Calligraphia Symmachiana, in qua omnes phrasae & formulae elegantiores, quotquot exstant in gravissimo auctore Q. *Aur. Symmacho*, Praefecto Urbis, in gratiam & usum Philologiae studiosorum, in primis eorum, qui Principibus ab epistolis esse cupiunt, per certos titulos locorum communium colliguntur ac disponuntur. Neapoli Nemetum 1617. 8.

Eiusdem Electa Symmachiana: in quibus, quidquid rerum memorabilium antiquitatisque Romanae in gravissimo auctore Q. *Aur. Symmacho*, Praefecto Urbis, continetur, sub certos titulos reales locorum communium refertur. Neapoli Nemetum 1617. 8. w).

Ph. Parei Lexicon criticum, five Thesaurus linguae Latinae, ex omnibus L. L. classicis auctoribus, Ictis, Historicis, Antiquariis, Criticis, Oratoribus & Poëtis, congestus. Norimbergae 1645. 8. Aerumnabili congestus est labore

masii & *Io. Conradi Schwarzii* denuo recognitus est & auctus. Editio in Germania quarta. Lips. 1751. 8.

v) Vid. *Noltenius* l. c. pag. 360, & celeb. *Io. Georg. Walchius* in *hist. crit. L. L.*; cap. V. §. XIV. p. m. 386. (ed. Lips. an. 1729. 8.)

w) Legatur *Noltenius* l. d. pag. 361.



bore: multas quippe, quas alibi vix repereris, minutias exhibet x).

Calligraphia Romana, five Thesaurus linguae Latinae; in quo omnes phrasae, & formulae elegantiores, quotquot exstant in tribus linguae Romanae classicis auctoribus: *M. Accio Plauto, P. Terentio, M. Tullio Cicerone*, per certos titulos locorum communium colliguntur ac disponuntur; studio & opera *Io. Phil. Parei*. Neapoli Nemetum, in pensis *Ionae Rosae*, librarii Francof. excudebat *Henr. Starckius*, an. 1616. 8. Novam hanc & copiosam Calligraphiam donavit, dicavit, commendavit *Pareus* nobilissimis, pietate ac studio florentissimis *Christophoro a Grorod & Philippo a Grorod*, fratribus, magnifici & amplissimi Viri *Ioan. Bernardi a Grorod*, Electoralis Palatinatus Praefecti in dioecesi Vzbergensi & Vmstadiensi, ad omnia summa natis filiis, discipulis suis exoptatissimis. Data est praefatio Neapoli Nemetum, an. 1616. Cal. Martii. Haec Calligraphia typis fuit repetita Francof. 1620. 8. & Norimb. 1646. 8. In hoc libro multa bona scituque digna occurrunt; quae tamen incondita titulorum & diversi generis locutionum farragine obnubilantur. *Schoensleder* hac in arena multo currit felicius. Ad calcem adiectae sunt *regulae elegantiarum* y).

Caii

-
- x) Apud eundem *Noltenium* p. 360, & apud *Walchium* l. c. p. 386. sq.
y) Conf. *Walchius* l. d. p. 382. & *Noltenius* l. d. p. 360. *Wolfgangus Schoensleder* in adparatu eloquentiae, Monachii primo an. 1630. in 8. & alibi saepius evulgato, *Pb. Parei* minimum *Calligraphiam*, simili in arena currentem, longo post se intervallo relinquit; quae merum chaos est, ac mira titulorum confusione summa imis miscet. Hoc est iudicium *Morborfii*, qui in *Pareo* nostro vituperanda vituperat plerumque, sed laudanda minime laudat, in *Polyhist. T. I. Lib. VI. cap. II. §. 24. p. 252. seq.*



Caii Crispi Sallustii opera, quae exstant: cum fragmentis, ex nova recensione *Io. Phil. Parei*. Neapoli Nemetum impensis *Io. Caroli Vnkelii*, librarii Francof. Excudebat *Henr. Starckius*. A. 1617. 8. Dicatus est hic liber *Paulo Tosfano*, S. S. Theol. D. Serenissimo Dn. Electori Palatino &c. a consiliis. Epistola dedicatoria, de studio historico accuratissime agens, lectu est dignissima. Huic editioni *Sallustii* vita, a *Io. Ph. Pareo* descripta, praemittitur z).

Eiusdem *Lexicon Plautinum*, cuius editio secunda prodiit Hanoviae 1634. 8. a).

Publii Terentii Comoediae sex, cum vetustissimis Codd. Mss. Archi-Palatinae bibliothecae fideliter collatae: addito ad calcem indice omnium dictionum absolutissimo, labore atque industria *Io. Ph. Parei*. Accesserunt seorsim virorum doctorum b) notae criticae in omnes *Terentii* fabulas c). Neap. Ne-

z) Haec *Sallustii* editio perperam tribuitur *Danieli Pareo* apud *Ioecherum* l. d. Tom. III. p. 1254. Index omnium *Sallustii* editionum praefixus est nitidissimae & accuratissimae editioni Bipontinae.

a) Huius quoque meminerunt *Gottfr. Stolle* in der Hist. der Gelahrh. Cap. V. §. XXXVI. p. m. 190. ed. II. Ien; idem in addit. & emendat. p. 26; historia biblioth. *Fabricianae* P. VI. p. 300. seqq; ubi etiam *Parei* vita breviter delineatur; *Noltenius* l. c. p. 360; & praeter alios *Vir ampliss. Flad* l. d. pag. 29; nec non *Walchius* l. c. c. V. §. XV. p. 391.

b) Sunt autem isti Viri *Ioan. Rivius*, *Gabriel Faernus*, *M. Anton. Muretus* & *Georg. Fabricius*.

c) Aliorum etiam animadversiones cum Lectoribus suis communicare voluit, prouti ipse *Pareus* post *Ge. Fabricii* castigationes ad Lectorem scribit: „Animus quidem erat addere *Francisci Fabricii Marcodurani* (de quo in peculiari specimine egimus) adnotationes in omnes *Terentii*



Nemetum, sumtibus & typis eorundem, quos mox in *Plauto* videbimus, 1619. 4. Haec editio dicitur nova. Litterae Principibus Anhaltinis & Ducibus Lygio-Bregenfibz dicatae, datae sunt ex illustri Neapoli Nemetum, Kal. Sept. 1619. In eam editionem *Ioan. Guil. Curtius*, illustr. collegii Neostad. alumnus, odam Alcaicam, & *Ioannes Mylius*, ibidem alumnus, Graecum carmen composuit d).

Eiusdem editio *Plauti*, Francofurti 1610. 8. evulgata, deinde sub hoc titulo prodiit: *M. Accii Plauti Sarsinatis Umbri Comoediae XX. superstites*, ex folis Mss. codicibus Palatinae bibliothecae pristinae antiquitati suae fideliter restituae: ac notis tam practicis, quam criticis, sedulo illustratae, & confirmatae: adiectis insuper fragmentis, multo quam antehac nitidioribus: nec non Pseudo-Plauti *Querolo*: atque indice elegantiarum locupletissimo. Curis secundis *Io. Ph. Parei*, cum Christianissimi Regis Galliarum privilegio, (Gallice scripto datoque Parisiis d. XXV. Maii, 1619.) Neapoli Nemetum e), impensis heredum *Iac. Fischeri*. Excudebat *Henr. Starckius*. 1619. 4. mai. Haec editio dedicata est illustrissimo celsissimoque Principi ac Domino *Ioanni Christiano*, Duci Silesiae, Lignic. & Breg. &c. &c. Deinceps occurrunt doctorum virorum *ἐκφράσεις* in *Parei* labores Plautinos f).
Huic

renii Fabulas: ut & *Bembi*, *Goveani*, *Glareani*, aliorumque notas: at cum eae nunc iam ad manus non fuerint: nec in propinquitate nundinarum Francofurtensium aliunde facile a nobis hoc tempore comparari potuerint, hisce, Benevole Lector, contentus eris notis criticis, quas modo dedimus, donec copia nobis fiat alias quoque in lucem edendi.,,

d) Conf. nostrum *Neostadium* ad Hartam illustr. p. 24.

e) Quam *Gundlingius* alique putant *Spiram* esse.

f) Sunt vero Viri isti docti: *Dionysius Gorhofredus*, Ictus: *Daniel Heinsius*,



Huic editioni post elegantissimam ad Lectores Praefationem praemittitur *Parei* dissertatio de vita & scriptis *Plauti*. Postmodum haec editio recusa fuit an. 1641. 8.

Eiusdem *Analecta & Electa Plautina* g). Neap. Nemetum 1617. 4. & 1619. 8; postea Hanoviae 1658. 8. Haec scripta theonino dente roduntur in libro, cui titulus: *Asini Cumani Fraterculus*, ex *Plauti* Electis electus, per *Eustathium Swartium*, 1619. 8. h). Huic libro adversus personatos quosdam *Pareomastygas Pareus* opposuit provocationem ad Senatum

fius: Melchior Goldastus, vir nobilis: *Ianus Gruterus: Frid. Taubmannus: Iac. Gothofredus*, in Parlamento Parisiensi Advocatus: deinde epistola Graeca *I. Phil. Parei* ad *Georg. Michaëlem Lingelshemium*, & epist. Graeca *Frid. Lingelshemii*, *Georg. Michaële* nati, ad *I. P. Pareum: Marq. Freherus: Iac. Lecltius*, IC: *Scipio Gentilis*, IC: *Cunr. Rittersbusius*, IC; *Ge. Remus*, vir nobilis: *Simo Stenius*, in carm Gr. quod Lat. dedit *Pareus: Casp. Waserus: Mich. Piccartus: Christop. Hoffichius: Io. Weitzius: Cunr. Schoppius: Ioan. Iac. Grasserus: Ioan. Forbesius*, Scoto-Britannus: *Theod. Rhodius: Rich. Hemmelius: Melch. Adami: Abrab. Kimedoncius: Ioan. Schmidius: Balib. Venator*. Quanta in orbe litterato nomina!

g) In his *analectis Pareus Grutero*, qui in *tertia Plauti Taubmanniani* editione acerbis illum vocibus lacerarat, non minus acerbe respondet, par pari referens. Maledicta autem utrimque profecta parum ornant hos duumviros ceteroquin ornatissimos. Sic nimirum agitur, si litterati, atque adeo omnes alii viri docti vana ambitione intumescunt, & mutuis invidiae stimulis agitantur: pugnant autem tanto acerbius, quanto absunt a Christo longius. Haec *Parei Analecta Thesauro Gruteriano*, (ut mox videbimus) *Tomi VII. instar*, maligne subiecta sunt. Hoc est modestum piamque iudicium *Noltenii* l. c. pag. 360. seq.

h) Auctor huius *Asini Cumani* perhibetur *Ianus Gruterus*.



tum Criticum pro *Plauto & Electis Plautinis*. Francof. 1620. 8. i).

Praeterea *Pareus* sex tomis *thesauri Gruteriani critici* k) an. 1634. addidit, prouti innuimus, septimum; qui haud aliud continet, quam ipsius *Analecta Plautina*; qui vero maxime dissimilis est, atque ratione bonitatis a sex prioribus longe remotus l).

Librum Imperatoris CAROLI Magni de imaginibus m), quem *Ioannes Tillius*, Episcopus Meldensis, ex codice manu exarato primus edidit, *Goldastus* an. 1608. publici iuris fecit. Eundem librum an. 1628. 8. Francof. ad Moenum de novo edidit *Pareus*, mutato tantum titulo & praefatione; doctam adeoque fraudem commisit n).

Carmen heroicum de *Neohusio Vangionum*, cura *Ph. Parei* editum 1605. 4; cui subiungimus eiusdem, qui tunc

T t 2

tem-

i) Haec provocatio ad Senatum crit. est quasi altera *Parei* apologia, quae *Gruterum* similiter conviciis proscindit, cum eo rursus paria faciens, ut quoque *Noltenius* l. c. observavit,

k) De *Iani Gruteri* thesauro crit. egregie agit *Walchius* l. d. cap. VIII. §. XVIII. seqq. p. 526. seqq.

l) De Tomo VII. vid. idem *Walchius* p. 527. & 539. De eodem Tomo clar. *Voglerus* in introduct. univers. in notitiam bonorum scriptorum (Helmstad. 1700. 4.) p. 69. scribit: *Quibus* (sex prioribus) *septimus* *tomus* post additus est a Io. Philippo Pareo, sed in ignominiam Gruteri, & eruditis minus probatus. Vltimum huncce tomum *Danieli Pareo* perperam tribuit *Morhofius* l. d. Tom. I. Lib. V. cap. I. §. IV. p. 220.

m) Hunc librum *Cramerus*, Prof. Tig. in orat. alique merito laudant.

n) Vid. cel. *Christop. Aug. Heumannus* in Praefat. §. XV. p. 30. ad *Caroli M.* librum, quem Hannoverae an. 1731. demum evulgavit.



temporis Rector Gymnasii Neostadiani erat, vota epithalamica in nuptias FRIDERICI V. Palatini, 1613. 4. o).

Ph. Pareus insuper in dias luminis auras emisit *Delicias Poëtarum Hungaricorum*, tunc primum in Germania exhibitas, Francof. 1619. 12 p); impensis heredum *Iac. Fischeri*, typis *Nic. Hoffmanni*.

Eiusdem narratio historica de vita & obitu *Dav. Parei*, Patris, 1633. 16; quae postmodum operibus eius theologicis P. I. praefixa fuit.

Eiusdem oratio panegyrica pro Musis Hanovicis q).

Notae in *Quintiliani* institutiones oratorias, Francof. 1629. 8. Londini 1641. 8; Genevae eodem anno in 8; ibidem 1651. 8; rursus Londini 1662; & tandem Lugduni Batav. 1665. 8. voll. II. a quibusdam *Philippo* tribuuntur, tribuenda potius *Danieli* r).

Mellificium Atticum, five congeries poëticarum phrasium, in primis Graecanicarum, a nonnullis s) quoque adsignatur *Philippo*, sed minus accurate t).

He-

o) Eadem vota citat celeb. noster *Büttinghausen* in den Beitr. zur Pfaelz. Gesch. P. I. p. 178.

p) Quod quoque observavit diligentissimus *Hummelius* meus in der neuen Biblioth. seltener Bücher, P. II. p. 474; ubi *Iani Pannonii Elegiae* (Viennae 1514. 4.) diiudicantur.

q) Quam citat. *Io. Henr. Hottingerus* in Bibliothecario quadripart. Lib. III. cap. VI. §. 3. p. 452.

r) Conf. *G. C. Ioannis* in praefat. de rer. Palat. scriptoribus p. 137.

s) V. g. a *Morbesio* l. c. T. I. Lib. IV. cap. VI. §. II. p. 68.

t) Vid. idem cel. *Ioannis* l. d. p. 137. num. II.



Herodiani historiae sui temporis libri VIII. similiter a nonnullis adscribuntur Patri, qui filio adscribendi. Nam in editione mea Londinensi an. 1639. 8. expresse legitur: *Studio & opera Danielis Parei, Philippi filii, David. nepotis u).*

Reliqua *Ph. Parei* scripta tantum indicasse sufficiet, v. g. Commentarium de metris comicis & praecipue Plautinis; librum de imitatione *Terentii* Plautina, quem rursus quidam *Dan. Pareo* perperam tribuunt v); Theatrum philosophiae Christianae; Catechesin Palatinam secunda vice evulgavit an. 1617. 8, eidemque praefationem praefixit.

Castigationes in maledicam admonitionem *Io. Magiri* de auctoritate S. Scripturae & infallibilitate Ecclesiae, ad defensionem Patris sui, conscripsit. Alia scripta, v. c. analysis logica ep. ad Romanos; Pauli epistola ad Philemonem analysis logica & commentario explicata; S. Iudae epistola analysis log. & comment. illustrata; in epistolam Pauli ad Coloss. comment. analyticus &c. quae inserta sunt operibus Patris sui exegeticis. Hinc ipse scribit w): *Sunt & plura alia apud me, quae a tenebris eripere gestio. Nihil tamen magis mihi curae, quam opus theologicum Patris mei: cui multa mea quoque inserui, ut videbis suo tempore, tantum Genevenses omnem nobis remeliginem obiiciunt: Partem secundam, Reipublicae Tigurinae, suadente sic Dn. Breitingero, dedicabo. Tertiam Archiepiscopo Armachano Iacobo Vsserio, a quo nuper litteras accepi. Quartam Reipublicae Daventriensi. Restabunt postea duo alii Tomi scriptorum διδακτικῶν καὶ ἐλεγχτικῶν, quae iam a me ad praelum sunt elaborata. Fortassis an ἡ ἐπιμερμένη mihi telam*

T t 3

telam

u) Idem l. c. num. IV.

v) De quo *Walchius* l. d. cap. XIV. §. II. p. 725.

w) *Ph. Pareus* in ep. Hanoviae a. d. XXIV. Ianuarii an. 1643. data ad *Dan. Tossanum*, quae exstat in cit. monum. pietatis & erud. P. II. p. 458 — 462.



telam vivendi abrumpet, antequam votis meis satis fiat. Tam lente procedit Vidua Rosana, quam impensas facere oportet.

Davidis Parei opera Theologica filius Philippus evulgavit. Operum autem istorum Tomus I. & II. continentes scripta exegetica, & quidem editio secunda cum praefamine Philippi prodiit Genevae, ex typographia Petri Chouët. M. DC. XLII. fol. Hinc conditum epigramma ad D. Philippum Pareum, Patris sui opera Theologica edentem:

Fallor, an ut *Thisbita* olim ad Iordanis arenas,
Sidereum ignito dum petit igne polum,
Pallia *Elisaeo* liquit, quibus orbita aquarum
Orba potenter aquis in duo fissa fuit.

Sic tibi iam caelo transcriptus *Athleta* relinquit
Pallia, iam currus credit equosque Pater.

Magna Balitarum modo turba, vigetque: supersunt
Flumina Theulogicis discutienda togis.

Tu modo perge, *Philippe*, Patris certissima imago,
Sic tibi fit patriae portio dupla togae.

Aliud in eiusdem effigiem:

Pulchrum est, simulque gloriosum, & utile
Pio Parente & erudito nascier.

Magni celebrem Patris effert gloriam
Gnatus *Philippus*, aemulante dextera.

Audit *Pareis* ergo nil beatius.

In Patre vivit Gnatus, in Gnato Pater x).

Sub.

x) Haec epigrammata *Roberti Dicksoni*, Scoto-Britanni, sunt obvia post *Pb. Parei* praefamen ad Tom. I. Opp. exeget.



Subnectimus *Leonardi Weidneri* epiphonema ad Filium,
edentem Vitam & Opera Patris:

Vixerit ipse sua quamvis memoratus ubique,

Doctrina Genitor, clare *Paree*, tuus:

Vivat & ex scriptis quanquam alite dextro

Emissus notus mundi in utrumque latus.

Victurus quibus est cordatis mentibus usque,

Donec erunt libri, donec eruntque Viri.

Nuncque sua vivat felix fide in astra receptus,

Coram ubi, quem hic docuit, laetus ovansque videt.

Nil opus, ut vitam viventis & axe fruientis

(Dictitat ut Momus) scribere velle foret.

Rem tamen illius meritis, votisque Bonorum

Dignam audes, dignam & rem pietate tua.

Quod vitam illius percurrens ordine cunctos

Annos & actus arte stili enumeras.

Nec vitam tantum, sed quae nondum edita scripta

Edis, & ad Lethes nil finis ire foros.

Qua pietate tua assequere hoc, ut vita Parenti

Posthuma sis, prius ut causa erat ille tuae.

Hoc immo assequeris, fueras ut qui ante *Philippus*

Dictus, dicaris postmodo *Philopater* y).

Co.

y) Hoc occurrit in *Enneade Epigrammatum Weidneri* in cit. narrat. hist.
de vita *Dav. Parei*, fol. penult.



Coronidis loco & illud epigrammatis adiungimus:

Nemo, Epicurus ait, Mundi dux, nulla gubernat:

Semper Aristoteles credidit esse polum.

Omnia mole sua constant, fluitantque per annos,

Vt coepere semel; turba profana canit.

Somnia cuncta notat MOSES, divina propago,

Omniaque ex nihilo condita rite docet.

Tu MOSIS, venerande Parens, nunc dogmata mundo

Explanas doctis egregiisque notis.

Ac, quia pestiferas pellis de MOSE tenebras,

Te merito aeternum mundus uterque colit z).

Haec de scriptis *Philippi Parei* sufficiant! Hoc tantummodo bene notandum, varia *Philippi* scripta *Danieli*, & rursus quaedam *Danielis* mendose tribui *Philippo* a). Non pauci b) errorem huncce erraverunt. Ceterum *Philippus* noster aetate sua Grammaticus omnium, quos umquam Germania viderit, diligentissimus, apprime industrius & maxime exquisitus habebatur c).

15.

z) Hoc *Philippus* patris commentario in Genesin Moyfis opp. exeget. T. I. p. 4. praefixit.

a) Quod rectissime iam observavit *Gundlingius* in der hist. der Gel. T. III. cap. IV. Sect. IV. §. 50. p. 3649 — 3651. ibique in scholiis.

b) In quibus est *Morbofius* modo sub lit. l. & f. citatus, nec non *Ioecberus* l. d. Tom. III. p. 1254. atque ibid. p. 1257. seq.

c) Vid. *Gundlingius* l. c. & *Noltenius* l. d. p. 362.

Series Dicentium & Dicendorum.

Prooemio Rectoris de *characteribus boni malique Scholastici* praemisso, eaque materia ad finem perducta, cathedram inferiorem conscendent optima indolis Adolescentes, quorum nonnulli materias sibi met elegerunt, omnes vero in arte dicendi sese exercuerunt, nempe subsequentes:

IOANNES BAEHR, Heidelbergensis, FRIDERICI I, *Electoris Palatini*, favorem erga litteras & litteratos depraedicaturus Lat. prof.

PHILIPPVS LVDOVICVS ANTZ, Merzhemiensis, qui de FRIDERICO III, *Electore Palatino*, tamquam egregio scientiarum nutritore & promotore, perorabit Lat. prof.

PHILIPPVS CAROLVS AEMILIVS FLAD, Heidelbergensis, melos sapphicum Lat. *pro Pace contra Bellum* propositurus.

FRIDERICVS DANIEL HANNGIS, Heidelbergensis, qui *felicitatem vitae rusticae* repraesentabit, in sermone Lat. Prof. Tandem

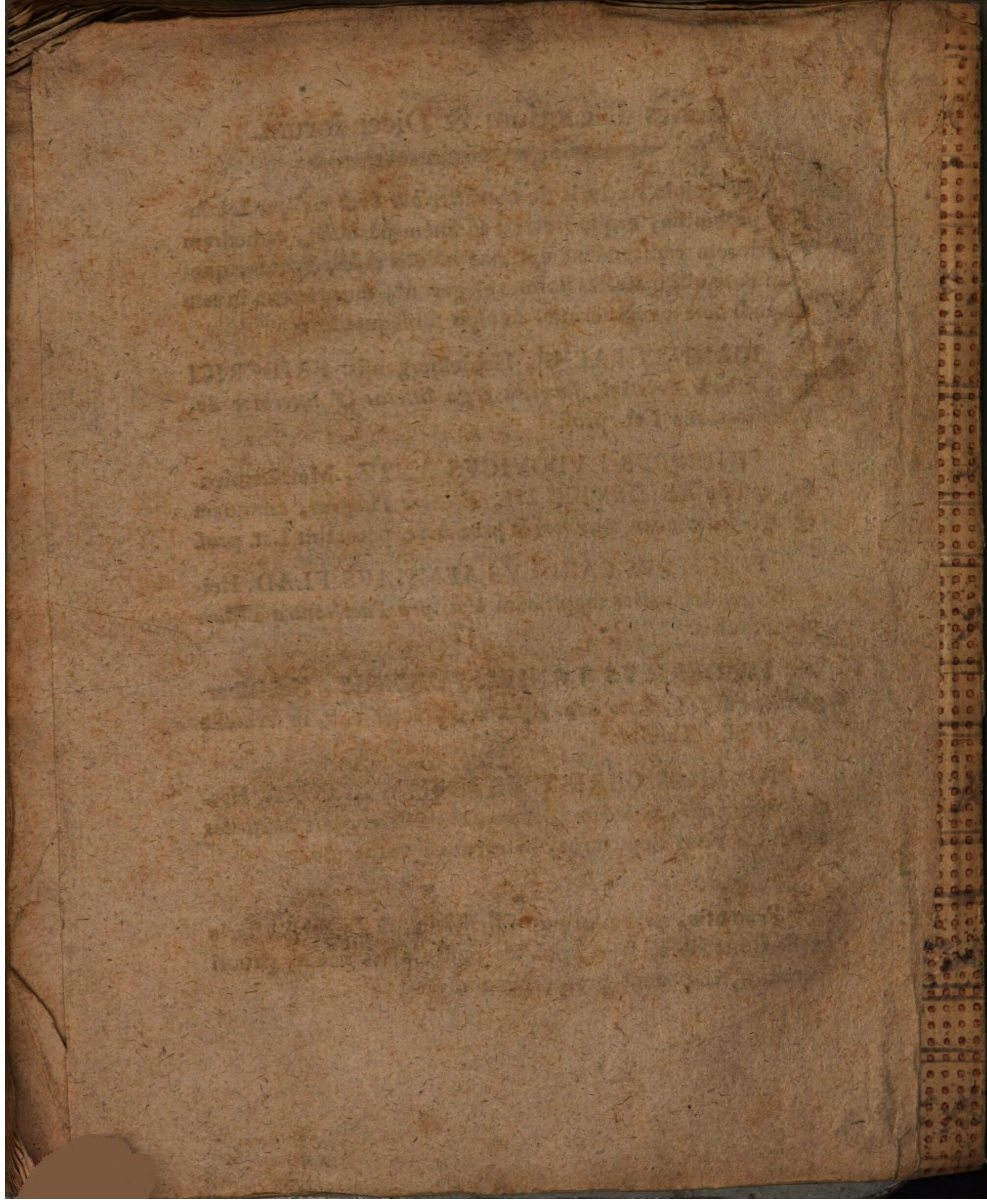
IOANNES CHRISTOPHORVS WINTHER, Hammershemienensis, *quosdam Poëtarum characteres caute imitandos* coloribus vivis depicturus, in carmine vernaculo.

*

*

*

Promotio, praemiorum distributio, & Lycei Rectoris gratiarum actio metrica, publico nostro actui finem, prouti speramus, imponent prosperrimum.



Andreae, Johann Heinrich, 1728-1793

Crucenacum Palatinum Cum Ipsius Archisatrapia Illustratum

Bd.: 5

[Heidelberg] 1782

4 Diss. 3773,6

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11024623-1